

Dinin Kemali ve Gadir-i Hum Olayı

Allame Şeyh Abdülhüseyin Eminî

Gadir-i Hum Olayı

Hicretin üzerinden tamtamına on sene geçmişti. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.a) Hac yolculuğu için yola koyulmuş ve bu konuyu da herkese çoktan duyurmuştu. Oldukça kalabalık bir grup, Hac vazifesini yerine getirmek ve Allah Resûlü'nün ardınca hareket etmek için Mekke yollarına düşmüşlerdi.

"Haccetü'l Vedâ", "Haccetü'l İslam", "Haccetü'l Belağ", "Haccetü'l Kemâl", "Haccatü't-Tamam"¹ ile anılan bu Hac farızası Resûl-i Ekrem'in hicretten sonra gerçekleştirdiği tek Haktır.

Cumartesi, Zilkade ayının bitimine beş ya da altı gün kalmıştı. Gusüller alınmış, tedhin yapılmış,² tende yalnızca ihrah

kıyafetiyle yürünerek Medine'den çıkmıştı. Eşlerini de Kecavelere³ bindirerek kendileri ile Mekke'nin yolu tutulmuştu.

Bütün Ehl-i Beyt, Muhacir, Ensar ve hatta birçok farklı Arap kabilesinden insan da onunla beraber yola koyulmuşlardı.⁴ O dönemde çiçek hastalığı ve tifonun bir hayli yayılması, birçoklarının bu bereketli ve nurani yolculuktan geri kalmalarına neden olmuştu. Ama tüm bunlara rağmen o denli kalabalık bir grup vardı ki; bunun sayısını Allah'tan başka kimse bilemiyordu. Bazıları, bunun sayısını doksan bin veya haut da üstü olarak aktarmışlardır.

O Hac hengâmesinde bu insan seline Mekkeliler de eklenmiş ve hatta Yemen ellerinden Ali İbn Ebû Talib ve Ebû Musa

¹ "Haccetü'l Belağ" isminin verilme sebebi şu ayet-i kerimeden kaynaklanmaktadır;

"يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ" "Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun." Maide/67

"Haccetü'l Kemâl", "Haccatü't-Tamam" isminin verilme sebebi ise şu ayetten;

"أَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي" "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım." Maide/3

² Tedhin (تدهين): Güzel kokulu yağ ile bedeni yağlamak.

³ Deve üstüne konulan bir cins tahtrevan

⁴ et-Tabakât, İbn-i Sad, 225:3; İmtâ'ü'l-Esmâ, Makrîzî, 510; İrşadü's-Sari, 429:6

himayelerindeki kalabalık bir grup da onlara katılmıştır.⁵

Bir vakit sonra Hac ibadetleri yerine getirilmiş ve Hz. Nebi'nin beraberinde gelen kalabalıkla ve hatta daha fazlasıyla Medine'ye dönüş yolu tutulmuştu.

Yolculuğun ortalarına doğru Medine, Mısır ve Irak yollarının kesiştiği "Cuhfe" denilen bölgede yer alan ve "Gadir-i Hum" olarak adlandırılan bir su birikintisinin yanına varılır.

Perşembe,⁶ Zilhicce ayının on sekizinci günü. İşte bu anda, o su birikintisinin yanına varıldığında Cebrail-i Emin, Hz. Nebi'ye Allah Teala'nın katından bir ayet getirmişti:

﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾

"Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun."⁷

Bu ayet, Ali İbn Ebû Talib'in hidayet alemi ve dinin bayraktarı olması yönünde, herkes tarafından ona itaat edilmesi ve velayetinin kabulü emrini getirir.

Bunun üzerine Hz. Nebi, gruptan ayrılıp ilerleyenlerin geri dönmesi ve geride kalanların da yetişme emrini verir.

Birbiri yanında yetişmiş beş büyük ağacın bulunduğu alan toplanma yeri olarak en uygun olanıydı. Derhal o bölgenin temizliğine başlanır, kaktüs ve diğer dikenli bitkilerden arındırılır. Hz. Resûl'ün emri üzerine

temizliği yapılan bu alana, bütün herkes toplanana kadar kimsenin girmesi yasaklanır.

Oldukça sıcak bir yaz günü idi. Erkekler üzerlerine giyindikleri uzun Arap elbiselerininin bir kısmını başları üzerine çekmiş ve bir kısmını da yerin sıcaklığından ötürü ayaklarının altına yaymışlardı. Büyüğe bir kumaş parçasını da ağaçların üzerinden aşağı sarkıtarak Allah Resûlü için güzelce bir gölgelik hazırlayıvermişlerdi.

Derken öğle namazı vakti girmiş ve Resûl-i Ekrem kendisi için hazırlanan yere geçerek halkla beraber cemaat namazını kılmıştı. Namazdan sonra halkın arasına⁸ girerek, deve eyerlerinden yapılmış olan minbere çıktı⁹ ve yüksek bir sesle, herkesin işiteceği şekilde hutbesini okumaya başladı ve şöyle buyurdu:

الحمد لله ونستعينه ونؤمن به، و نتوكل عليه، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، ومن سيئات أعمالنا الذي لا هادي لمن ضل، ولا مضل لمن هدى، وأشهد أن لا إله إلا

الله، وأن محمداً عبده ورسوله

أما بعد أيها الناس قد نبأني اللطيف الخبير وأني أوشك أن أدعي فأجيب وإنني

مسؤول وأنتم مسؤولون فماذا أنتم قائلون ؟

"Bütün hamd ve senalar yalnızca O'nadır ve biz de yalnızca O'ndan yardım dileviz. O'na inanmış ve O'na tevekkül etmekteyiz. Kendi nefsimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah Teâlâ'nın doğru yola ilettiğini

⁵ es-Siretü'l-Halebiyye, 283:3; es-Sire, Dahlân, Ahmed bin Zeynî 3:3; Tarihü'l Hülefa, İbn-i Cevzî, IV. cüz, Tezkiretü Havvasü'l Ümme: s.30; Dairetü'l Maarif, Ferîd Vecdî, 542:3

⁶ Ber'a İbn-i Azîb gibi bazı Gadir-i Hum hadisini nakledenlere göre

⁷ Maide/67

⁸ Mecmu'üz-Zevaid, Hafız Heysemi, 106:9

⁹ Semarî'l Gulub:51

saptırarak, saptırdığını da doğru yola iletecek yoktur. Şahadet ederim ki Allah'tan başka tapınılacak yoktur ve Muhammed O'nun kulu ve elçisidir.

Ey İnsanlar! Latif¹⁰ ve Habir¹¹ olan Allah bana şunu iletti: Her bir peygamberin ömrü, kendisinden bir önce gelen peygamberin ömrünün yarısı kadardır.¹² Çok yakında O'nun davetine icabet edip (yanınızdan ayrılacağım). Benim sorumluluklarım var ve sizin de kendinize göre sorumluluklarınız var. (Hal böyleyken) O gün ne cevap vereceksiniz?"

Halk şöyle dedi:

"Evet, yemin ederiz ki, bize tebliğ ettin, tavsiyelerde ve öğütlerde bulundun. Bu yönde çokça çabaladın. İşte böylece şahadet ederiz. Allah sana mükâfatını versin!" Daha sonra Hz. Nebi şöyle sordu:

"Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna, cennet ve cehennem hak olduğuna şahadet etmez misiniz?" Onlar da:

"Şahadet ederiz." dediler. Hz. Peygamber de:

"Allah'ım sen de şahit ol!" diye buyurdu. Allah Resûlî:

"Benim sesimi duyuyor musunuz?" diye sordu.

"Evet, duyuyoruz!" diye cevap aldı.

"Ey insanlar! Ben sizden önce (Cennet'e) ve Kevser Havuzu'na varacağım ve daha sonra sizler de o havuzun başında bana geleceksiniz.

O öyle bir havuzdur ki, genişliği San'â'dan¹³ Busrâ'ya¹⁴ kadardır. O havuzun kenarında, gökteki yıldızların sayısınca gümüş kadehler vardır. Ben orada, sizin aranızda emanet bıraktığım iki paha biçilmez şeyi soracağım. O halde benden sonra o iki şeye (Sekaleyn'e)¹⁵ nasıl davranmanız gerektiğine dikkat edin!"

O sırada halkın içerisinde biri şöyle seslendi;

"Ey Allah Resûlî! O iki paha biçilmez şey nedir?" Hz. Nebi (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Onlardan biri, Allah'ın kitabıdır. Onun bir tarafı Allah Azze ve Celle'nin elinde ve diğer tarafı ise sizin elinizdedir. Ona yapışın; sapmayın ve değiştirmeyin; diğeri ise, İtretim olan Ehl-i Beytim'dir. Latif ve her şeyden haberdar olan Allah, bu ikisinin

¹⁰ Allah Teala'nın (Esmâü'l Hüsnâ) güzel adlarından birisi olan Latif; nüfuz edici, ince hoş, yumuşak, gizli ve derin gibi anlamları ihtiva eder.

¹¹ Allah'ın güzel adlarından bir diğeri ise Habîr'dir ve o da; her şeyden haberdâr olan, her şeyin iç yüzünü ve gizli tarafını her yönüyle bilen, onlara yumuşak davranarak cezâlarını erteleyen manasındadır.

¹² Veda Hutbesinde geçen bu ibareyi Şii rivayet kitapları içerisinde bulamadık ve görüldüğü üzere cümlelerin manası da tam olarak bariz değildir.

¹³ San'a; Yemen'in başkentidir.

¹⁴ Busrâ; Günümüzde Kuretu Havran olarak da anılan Suriye'nin başkenti Şam'ın 120 km güneyinde Ürdün sınırına yakın bir bölge.

¹⁵ "Sekaleyn" Ezheri, Salebi, İbn-i Esir ve Firuzabadi gibi meşhur lügatçılara göre Sekal (سَكَلٌ); her bir önemli ve değer arzeden şeye sekal denmekte ve öte yandan yolcunun azık, eşya, yükü ve özenle korunmasına çaba gösterilen her bir değerli ve kıymetli şey manasına gelmektedir. Lügat bilimcilerinden bazıları "Sıkl" (سِكْلٌ) ve "Sekal" (سَكْلٌ) kelimelerinin bir anlama geldiğini söyleseler de; bazıları bu iki kelimenin birbirinden farklı olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Allah Resulü'nün Kuran ve Ehl-i Beyt için buyurduğu "Sekaleyn" aşağıdaki şu anlamlara gelmektedir:

a) Her ikisinin de birbirinden değerli ve kıymetli olduğunu belirtmek için bu tabir kullanılmıştır.

Biri, Allah'ın kitabıdır. Onun bir tarafı Allah Azze ve Celle'nin elinde ve diğer tarafı ise sizin elinizdedir. Ona yapışın; sapmayın ve değiştirmeyin; diğeri ise, itretim olan Ehl-i Beytim'dir. Latif ve her şeyden haberdar olan Allah, bu ikisinin (Kevser) Havuzu'nun başında bana ulaşmaya kadar birbirlerinden ayrılmayacağını bildirdi. Ben Allah'tan bunu (birbirlerinden asla ayrılmamalarını) istedim.

O halde, o ikisinin önüne geçmeyin, yoksa helak olursunuz ve gerisinde de kalmayın ki, yoksa yine helak olur [gidersiniz]."

(Kevser) Havuzu'nun başında bana ulaşmaya kadar birbirlerinden ayrılmayacağını bildirdi. Ben Allah'tan bunu (birbirlerinden asla ayrılmamalarını) istedim.

O halde, o ikisinin önüne geçmeyin, yoksa helak olursunuz ve gerisinde de kalmayın ki, yoksa yine helak olur [gidersiniz]."

O sırada Resûl-i Ekrem Ali İbn Abi Talib'in elinden tuttu ve koltuk altlarının ten beyazlığı görününceye kadar havaya kaldırdı. Bu şekilde Ali'yi tüm herkese göstermiş oldu. Ardından şöyle buyurdu:

"Ey İnsanlar! Her mümine kendi nefsin-den daha evla ve daha lâıyk olan kimdir?" Halk şöyle dedi:

"Allah ve Resûlü daha iyi bilirler!"

Ardından Hz. Nebi sözlerine şöyle devam etti:

إن الله مولاى و أنا مولى المؤمنين و أنا أولى بهم من أنفسهم

"Allah benim mevlamdır, ben de (siz) müminlerin mevlasıyım. Ben müminlere kendi nefislerinden daha evla ve üstünüm.

فمن كنت مولا فعلى مولا

O halde ben kimin mevlası isem, bu Ali de onun mevlasıdır."

b) Her ikisine sıkışıkya sanılmak ve onlara amel etmek ahiret için hazırlanmış bir azık ve yolculuk gereksinimleri olarak tabir edilmiş.

c) Son olarak da o ikisine de sanılmanın ve amel etmenin oldukça çetin ve ağır olduğu için Sakaleyn kelimesi kullanılmıştır.

bak: Tehzibü'l-Lügat; en-Nihaye fi Garibu'l Hadis, İbn-i Esir; Lisanü'l A'rab, İbn-i Manzur; Kamusu'l Muhit, Firuzabadi: (ث ق ل) maddesi.

Hız. Nebi bu cümleyi üç kere tekrar etti; Ahmed İbn Hanbel bunu dört kere tekrar ettiğini söylemektedir.

Bunun ardınca Allah Resûlü sözlerine şöyle devam etti:

اللهم وال من والاه و عاد من عاداه و
أحب من أحبه و أبغض من أبغضه و انصر
من نصره و اخذل من خذله، و أدر الحق
معه حيث دار، ألا فليبلغ الشاهد الغائب

“Ya Rabbi! Kim onu severse sen de onu sev! Kim ona düşmanlık ederse sen de ona düşman ol! Kim onu mahabbet ve alakası olduğu için yüceltir ve üstün görürse sen de onu yücelt ve ulula! Kim onu kini ve düşmanlığı üzere hor görmeye çalışırsa sen de onu alçalt ve rüsva eyle! Kim ona yardım ederse yardım et, onu yalnız bırakma yalnız bırak! O nereye dönerse doğruluğu onunla döndür! Dinleyin! Bu sözleri burada bulunanlar, olmayanlara bildirmelidirler.”¹⁶

Daha henüz kalabalık yeni dağılmaya başlamıştı ki Cebrail-i Emin şu ayet-i kerimeyi ulaştırdı:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ

نِعْمَتِي﴾

“Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım.”¹⁷

¹⁶ “Velayet” içerisinde yardım ve omuz omuza verilen bir dostluk demektir ve bunun aksi ise haddi aşmak ve kötülük etmek anlamındaki “a-d-v” kökünden türeyen adâvet, “düşmanlık ve zulmetmek” demektir. Bunun manası da kin ve düşmanlığından yardım etmemek ve sırt çevirmek demektir.

Ama “mahabbet ve sevgi” arzulamak ve ululamak ile ortaya çıkan sevgiye denilirken bunun aksi ise “Buğuz” kin besleme, nefret etme manalarını içinde barındıran tahkir ve ihanet etmekle içiçe olan kelimedir. bak: el-Faruk’l Lügaviyye, İbn-i Hilal Askeri, “Adavet ve Buğuz arasındaki fark” bahsi

¹⁷ Maide/3

İşte bunun üzerine Resûl-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdular:

الله اكبر على اكمال الدين و اتمام النعمة و
رضا الرب برسالتى و ولاية على من بعدى

“Allah-u Ekber! Din kemale erdi, nimet tamamlandı, Allah benim risaletime ve benden sonra Ali’nin velayetine razı oldu.”

Hız. Nebi’nin bu sözlerinden sonra halk Emirü’l Mümini’ni tebrik edip selamlamaya başladılar.

Ebû Bekir ve Ömer, sahabeler arasında Hız. Ali’yi ilk kutlayan kimseler olmuştu. Onlardan her biri şöyle diyordu:

بَخَّ بَخُّ لَكَ يَا بَنِي طَالِبٍ اصْبَحْتَ وَ
امْسَيْتَ مَوْلَايَ وَ مَوْلَا كُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ

“Tebrikler sana ey Ebû Talib’in oğlu! Artık sen, her zaman için her mümin erkek ve kadının mevlası oldun!”

İbn Abbas diyor ki:

وجبت والله فى اعناق القوم

“Allah’a andolsun (Ali’nin velayeti) herkesin boynuna borç oldu.”

Yukanda okuduğumuz bu metin, Gadir-i Hum konusunun yüzeysel ve nispeten kısa bir özeti. Tüm İslam ümmeti de bu konu hakkında aynı görüşü paylaşmaktadır.

Gadir hadisesinin iyice duyulup, yayılması konusunda Yüce İslam Peygamberi de özel bir inayet ve çaba göstermiştir; Hz. Nebi, o seneki Hac vazifesine katılması için birçok gruba ve kabileye haber vermiş, mümkün olduğunca insanlara ulaşma gayretinde bulunmuştu. Çünkü bu gölcülüğün sonunda İlahi bir emrin ve büyük bir haberin kendisine iletilip, duyurması gerektiğini biliyordu.

Ayrıca "Gadir" adıyla aynı ismi taşıyıp birbiri ile karıştırılacak İslami mesele ve konularda bunun dışında yeryüzünde başka bir olay da yoktur. Yani "Gadir-i Hum Günü" hakkında konu açılacak olursa bu olay dışında kimsenin aklına başka hiçbir şey gelmemektedir.

Aynı zamanda "Gadir Yeri" denildiğinde de "Cuhfe" yakınlarında bulunan "Hum" adındaki su birikintisi akla gelmektedir.

Gadir Hadisine Verilen Özel Önem

Yüce Allah, Gadir hadisesinin iyice duyulup, yayılması konusunda özel bir inayet buyurmuş ve sonunda bu olay ravilerin dillerinde nesilden nesile eksilmeden aktararak İslam dininin hamisi olan Ali'nin İmamlığı ve iktidan müminlere her zaman ulaşmıştır.

İşte bu yüzden, Hz. Nebi'nin Hac dönüşü toplanan insanların kalabalığı bu tebliğin yerine getirilmesi adına oldukça isabetli olmuş ve Hz. Resûl de Allah'tan gelen bu emri yerine getirmek için acele etmiştir.

Çeşitli İslam beldelerinden gelen insanlar onun etrafında toplanmaya başlamış ve bu gruplardan ayrılanlar tekrar geriye çağırılmış ve geride kalanların da gelmesi beklenmişti. Bu hadis böylece orada bulunan herkesin kulağına çarpmış¹⁸ ve Hz. Nebi'nin

¹⁸ Nesai'nin Zeyd b. Erkam'dan naklettiği bir rivayette şunlar geçmektedir: Ebu'l-Latif şöyle sordu: "Acaba bu hadisi Allah Resulü'nden bizzat mı duydun?" o da cevap verdi: "(Evet) ve Peygamber'in hutbe verdiği yerde onu iki gözüyle gören ve o hadisi iki kulağıyla işitenlerin dışında kimse yoktu." Hasais:21, s.96. h.79; es-Sünen-i Kübra 5: s.130, h.8464.

Bu hadisin sıhhat ve doğruluğu konusunda Zehebi de onay vermektedir. Tarih-i İbn-i Kesir, 5:208 şöyle geçmektedir: "Resulullah olabildiğince yüksek sesle sözlerini söylüyordu."

emri ile orada olanlar bu konunun duyulması için olmayanlara haber vermekle yükümlendirilmiş ve sonuçta orada bulunan tüm bu insanlar birer ravi oluvermişlerdi. Bu da yüz bini aşkın bir ravi kitlesi demek oluyordu.

Ne varki Yüce Allah bununla da yetinmemiş ve ayetlerle de bu konuyu ölümsüzleştirmiştir. Bu şekilde cereyan eden hadise sabah-akşam yeni nesil Müslümanlar tarafından tilavet edilmiş ve her asırda yaşayan insanlar için olayın tekrar tekrar hatırlanması ve onların hidayet ve kemal yolunda ilerlenmesi ve dini konuda kendilerine önderlik edecek insanın tanıtılması sağlanmıştır.

Gadir hadisesinin iyice duyulup, yayılması konusunda Yüce İslam Peygamberi de özel bir inayet ve çaba göstermiştir; Hz. Nebi, o seneki Hac vazifesine katılması için birçok gruba ve kabileye haber vermiş, mümkün olduğunca insanlara ulaşma gayretinde bulunmuştu. Çünkü bu yolculuğun sonunda İlahi bir emrin ve büyük bir haberin¹⁹ kendisine iletilip, duyurması gerektiğini biliyordu.

Bu öyle büyük bir haber olmalıydı ki; dinin kalesi, en sağlam haline bürünmeli

ve onun bunca zaman bünyesinde barındırdığı tüm kanunlar tek mil olmalıydı. Artık bu toplumun bireyleri ellerinde olan bu değerli formülle doğudan batıya her yere hükmedebilir ve diğer tüm insanların efendileri olabilirlerdi. Elbette basiretli davranıp, ellerinde olan bu değerli hazinenin kıymetini bilselerdi.²⁰

Ehl-i Beyt İmamları bu doğrultuda kendilerinin selefi olan Hz. Ali'nin önderliği konusunda hiç aralıksız bu konuyu her daim canlı tutmuş ve bunun için birçok deliller sunmuşlardır. Aynı şekilde Müminlerin Emiri Ali de, Hz. Nebi'den sonra yaşadığı o değerli ömürleri boyunca halkla yaptığı toplantılarda özellikle de Gadir-i Hum'da Veda Hutbesini işitip, hali hazırda hayatta olan sahabelerden bu ictimai toplantılarda defaatla konunun doğruluğu hakkında tasdik almıştır.

Aslında tüm bunların hepsi Gadir-i Hum konusunun üzerinden geçecek olan yüzyılların yorgunluğu ile unutulup gitmemesi ve ilk günkü canlılığını koruması içindi. Bu yüzden, Ehl-i Beyt İmamları kendi taraftarlarına Gadir gününü bayram olarak geçirmeleri, birbirlerini tebrik etmeleri ve o günü mutluluk içinde geçirmeleri yönünde emir

İbn-i Cezvî "Menakib" adlı eserde şöyle yazmıştır: "İçerisinde Sahabelerin, Bedevi Arapların ve Mekke ve Medine çevresinde yaşayan yüz yirmi bin kişi Allah Resulüne eşlik etmiş, hepsi Veda Haccına katılmış ve bütün o söylenen sözleri işitmişlerdir."

¹⁹ "نبا عظیم" Nebei Azîm

²⁰ Müsned-i Ahmed, 1:109, h.861, Zeyd b. Yeşî'i Ali'den o da Peygamber'den şöyle nakletmektedir: "Eğer Ali'yi kendinize yönetici yaparsanız -ki bunu öyle görmüyorum- onu (Hadi) doğru yolu gösteren, icraatlarında doğruyu izleyen ve sizi (Mehdi) hidayet yoluna sevk eden olarak bulursunuz."

Tarih-i Hatib-i Bağdadi, 11:47, h.5728, Hüzeyfe'ye atfedilen, başı tahrih olup bozulmuş ve eklemeler yapılmış bir hadiste Allah Resulü'nden şöyle nakledildiği yazmaktadır: "Eğer Ali'yi kendinize yönetici yaparsanız -ki biliyorum bunu asla yapmayacaksınız- onu Hadi ve Mehdi olarak sizi doğru yola iletirken bulursunuz."

Bazı kaynaklarda bunu şu şekilde de görmek mümkündür; Kitâbü't-Tevhid, s. 4-19; "Eğer Ebu Bekir'i başınıza geçirirseniz, onu dininde güçlü, bedenen zayıf bulursunuz, Eğer Ömer'i kendinize yönetici yaparsanız onu dinde ve bedenen güçlü bulursunuz. Eğer Ali'yi kendinize yönetici yaparsanız onu doğru yolu gösteren, icraatlarında doğruyu izleyen ve sizi hidayet yoluna sevk eden olarak bulursunuz."

verilmiş ve bu şekilde her sene bu heyecan tekrar tekrar yaşanmış oluyordu.

İmamiye Şiîleri bunu bir gelenek haline getirerek her sene Necef'te Hz. Ali türbesinde bu etkinliği uzak-yakın dünyanın birçok yerinden gelen ziyaretçiler, İslam dünyasının önde gelen isimleri ile kutlamaktadırlar.

Hatta bu konuda Ehl-i Beyt İmamlarından nakledilen, içerisinde Hz. Ali'nin imametine ve Peygamber Efendimizin halefi olduğuna dair Kuran, Sünnet ve akli birçok delilin geçtiği, Gadir-i Hum'da cereyan eden o tarihi olayın önemli kesitlerine değinildiği bir ziyaretname de okunmaktadır.²¹ Hatta Şiîler arasında bu konu o denli önemlidir ki; bugüne özgü yapılan namaz ve oruç gibi dini içerikli ibadetler de vardır.

Ama eğer sıra hadis, tefsir, tarih ve kelam konularında kaleme alınmış Şiî kaynak kitaplarına gelirse; işte o zaman bu konunun denli mühim olduğu ve bu yazılı metinlerde konunun ne şekilde çok yer tuttuğu bariz bir şekilde müşahade edilecektir.

Bu konuda Ehl-i Sünnet'in geneli de kaynak kitaplarında bu meseleye ilişkin birçok hadis ve rivayeti getirmiş, onun sıhhat ve muteber olduğuna dair²² eserler kaleme almıştır. Ama bir kısım art niyetli ve içlerinde Ehl-i Beyt'e karşı kin olan taassup dolu ruhlar; bu cereyan eden olayı ya

kelime oyunlarına çevirerek ya da görmezlikten gelerek tahrif etmeye çalışmışlardır. Onların bu görüşü özünde Ehl-i Sünnet'in değil bilakis kendi şahsi görüşleridir.

Ashabtan Gadir Hadisinin Ravileri

"el-Gadir"²³ adlı eserinde Gadir hadisini nakleden 110 kişilik sahabenin büyüklerinin isimleri detaylı bir şekilde nakledilmiştir.²⁴

Şimdi biz de burada özetlemek kastıyla yalnız bu ravilerden sadece 25 tanesinin adını kayda düşmekle iktifa edeceğiz.²⁵

1- Ebû Hüreyre Abdurrahmân bin Sahr ed-Devsî (ö.678/Medine) 78 sene yaşamıştır.

2- Esmâ bint-i Ümeys eİ Has'amiyye.

İbn Ukde Kûfî, Kitabü'l Velayet²⁶ adlı eserinde kaynakları ile ondan rivayette bulunmaktadır.

3- Allah Resûlü'nün eşi Ümmü Seleme²⁷

4- Ebû Talib'in kızı Ümmü Hani²⁸

5- Hz. Nebi'nin hizmetlilerinden Ebû Hamza Enes bin Malik bin Nadr el-Ensari el-Hazreci (ö.709/Basra) 103 sene yaşamıştır.²⁹

6- Cabir bin Abdullah-i Ensari, (ö.697/Medine) 94 sene yaşamıştır.³⁰

7- Ebûzer Cündub bin Cünade bin Sekan el-Gifari (ö.652/Rebeze)

²¹ Biharü'l Envar, 97/359, h.6

²² Ahmed İbn-i Hanbel 40 kanaldan, İbn-i Cerir-i Taberi 70 kanaldan, Cezeri 80 kanaldan, İbn-i Ukde 105 kanaldan, Ebu Said Sicistani 120 kanaldan, Kadı Ebu Bekir el-Cuabi 125 kanaldan rivayet etmiştir.

²³ el-Gadir, c.1, s.41-144

²⁴ el-Gadir, c.1, s.144

²⁵ Mezkur isimler Arap alfabesine göre sıralanmıştır.

²⁶ Kitabü'l Velayet, s.152

²⁷ Cevahirü'l Akdeyn, s.174, Yenabiü'l Mevedde, 40/38, 4. bab

²⁸ Cevahirü'l Akdeyn, s.174, Yenabiü'l Mevedde, 40/38, 4. bab

²⁹ el-Mearif: 291; Maktel-i İmam Hüseyin, Hârizmî, 1/48; Tarih-i Hülefa, 114; Kenzü'l-Ummâl, 6:154

³⁰ el-İsti'ab fi Marifeti'l Ashab, İbn-i Adilber en-Nemeri, 2:473; Kenzü'l-Ummâl, 6:398

8- Hassan Bin Sabit (ö. 682/Medine)

Bu ravinin konuyla ilgili yazdığı şiirleri ve ayrıca hicretin birinci yüzyılında Gadir-i Hum hakkında şiir yazan diğer şairler için ilgili bölüme bakınız.

9- Allah Resûlü'nün torunu İmam Hasan el-Mücteba

İbn Ukde Kûfi, Kitabü'l Velayet'te³¹ İmam Hasan'ın rivayetini kaynakları ile zikretmekte ve Harizmi de onu Gadir-i Hum ravileri arasında saymaktadır.³²

10- Resûl-i Ekrem'in torunu Seyyidü's-Şüheda İmam Hüseyin³³

11- Zübeyr bin Avvam Kureyşi, (656 yılında Cemel Savaşında öldürüldü)

Zübeyr'in de içerisinde bulunduğu Cennet'e girecekleri Allah tarafından vâdedilmiş on kişi için kullanılan bir Sünnî İslâm terimi olan *Aşere-i Mübeşşere*'nin³⁴ hepsi

İbn Meğazeli tarafından Gadir-i Hum ravileri arasında sayılmaktadırlar.

12- Ebû İshak Sa'd bin Ebû Vakkas (ö. 675/Akik)³⁵

13- Ebû Abdullah Selmân el-Fârisi (ö. 656/Medain) Yaklaşık yüz sene bir hayat sürmüştür.³⁶

14- Ebû Bekir'in kızı ve Allah Resûlü'nün eşi Aişe

İbn Ukde Kûfi, Kitabü'l Velayet'te onun ağzından Gadir hadisini nakletmiştir.

15- Hz. Nebi'nin amcası Abbas bin Abdulmuttalib bin Haşim³⁷

16- Abdullah bin Cafer bin Ebû Talib Haşimi³⁸ (ö.619)

İbn Ukde, yine Kitabü'l Velayet'te ondan Gadir hadisini nakletmiştir. O da nakledilen bu hadis ile Muaviye'yi birçok yerde protesto etmiştir.

³¹ Kitabü'l Velayet, s.150

³² Zehebi, Kitabü'l Gadir, h.121; Salihani ve Şehabuddin İci, Tevzihi'l Delail, 197; Bunlar onu Gadir-i Hum ravileri arasında saymaktadır.

³³ Maktel-i İmam Hüseyin, Hârizmî, 1/48

³⁴ Aşere-i Mübeşşere olarak bilinen Allah Resûlü'ne atfedilen ve III. Halife Osman döneminde uydurulan bu hadiste; İslâm Peygamberi tarafından yaşarken Cennet'le müjdelenmiş aşağıdaki on kişiden bahsedilmektedir.

1- Ebu Bekr-i Sıddık
2- Ömer ibn-i Hattab
3- Osman ibn-i Affan
4- Ali ibn-i Ebu Talib
5- Talha bin Ubeydullah
6- Zübeyr bin Avvam
7- Abdurrahman bin Avf
8- Sa'd bin Ebi Vakkas
9- Said bin Zeyd
10- Ebu Ubeyde bin Cerrah

Ama ne gariptir ki bu hadisle beraber Ali ve ona düşman olan sahabeler Cennet'te birbirlerinin yanında bulunmaktadır. Sünen-i Tirmizi, 5/311, h.3830, 3831, 3832; Sünen-i Ebu Davud, 2/401, h.4648; Müsned-i Ahmed, 11/193, s.951-959

³⁵ Hasais-i Emirü'l Mü'minin, Hafız Nesai, 3:s.28, h.9; es-Sünen-i Kübra, 5/1047, h.42

³⁶ Feraid'üs Simtayn, 58. bab, 1/315, h.250

³⁷ Esne'l-Metâlib, 3, s.48

³⁸ Bak: Süleym İbn Kays el-Hilâli'nin kitabı, 832/2, h.42

17- Abdullah İbn Abbas³⁹ (ö. 687/Taif)

18- Ebû Abdurrahman Abdullah bin Ömer İbn Hattab Adevi⁴⁰ (ö. 644/Medine)

19- Ebû Abdurrahman Abdullah bin Mes'ud el-Huzeli⁴¹ (ö. 653/Baki)

20- Osman İbn Affan (ö. 656/Medine)

O da Aşere-i Mübeşşere ile müjdeleyen sahabeler arasında ve İbn Megazeli onu kendi kanalıyla Gadir hadisi rivayet eden 100 sahabe arasında saymaktadır.

21- Emirü'l Mü'minin Ali İbn Ebû Talib⁴²

O Hazretin Gadir'e okuduğu şiir oldukça meşhurdur ve onu oldukça güvenilir raviler nakletmişlerdir.

Kitabımızda I. asır şairleri incelendiğinde bu şiiri ve onu nakledenleri de inceleyeceğiz. Öte yandan Hz. Ali'nin "Şura" ve "Cemel" vakıalarına da Gadir hadisini ne şekilde değiştiğini de inceleyeceğiz.

22- Ömer İbn Hattab⁴³

23- Amr İbn As⁴⁴

O Gadir konusunda şiir okuyan şairlerden birisidir ve bu eserimizde I. asır şairleri incelendiğinde bu konu da gözden geçirilecektir. "Bord" adlı Hamedanlı bir şahıs

ona Gadir günü bu okuduğu şiiri okumuş ve olayın doğruluğuna dair kendisinden itiraf almıştır.⁴⁵

24- Allah Resûlü'nün değerli kızları Fatimetü'z-Zehra⁴⁶

25- Hamza bin Abdülmuttalib'in kızı Fatime

İbn Ukde Kûfi⁴⁷ ve Mansur-i Razi "el-Gadir" adlı eserde ondan hadis nakletmişlerdir.

Tabiin'den⁴⁸ Gadir Hadisinin Ravileri

"Mevsu'al-Gadir"⁴⁹ adlı eserde Gadir hadisini nakleden 84 Tabiin'in ismini zikredilmiştir. Biz burada bunlardan yalnızca 6 tanesinin adına değineceğiz:

1- Ebû Kasım Esbağ bin Nubate et-Temimi el-Kûfi⁵⁰

Acili ve İbn Mûin onu Tabiin'in sika ve güvenilir isimleri arasında nakleder.

2- Salim bin Abdullah bin Ömer İbn Hattab el-Kureyşi el-Adevi el-Medeni (ö.725)

3- Emevi Halifesi Ömer bin Abdülaziz⁵¹ (ö. 720)

³⁹ Hasais-i Emirü'l Mü'minin, Hafız Nesai, 7:s.47, h.24; Sünen-i Kübra, 112/5, h.8405

⁴⁰ Camiü'l-Ehadis, 369/7, h.23003, Tarihü'l Hülefa, 114, s.158, Kenzü'l Ummal, 154/6, h.3295

⁴¹ ed-Dürü'l-Mensûr, 298/2, 117/3; Fethu'l Kadir, 60/2; Ruhü'l Meani, 348:2, 193/6

⁴² Müsned-i Ahmed, 152:1, 246/1, h.1313

⁴³ Menakib-i Ali ibn-i Ebu Talib, s.22, h.31

⁴⁴ el-İmamet ve's-Siyaset, İbn-i Kütaybe, 93, 97/1

⁴⁵ el-İmamet ve's-Siyaset, İbn-i Kütaybe, 93, 97/1

⁴⁶ Esne'l-Metâlib, 3, s.50, Meveddetü'l Gurba, Ali bin Şehabeddin Hamedani

⁴⁷ Kitabu'l Velayet, 153

⁴⁸ "Sahabe" Peygamber'i görmüş Müslümanlara denilirken bazıları da Sahabe'yi görmenin yanı sıra Allah Resulü'nden rivayet de nakletmesi şartını getirmişlerdir. Mecmue'l Bahreyn, "S-H-B" maddesi.

"Tabiin" ise Hz. Nebi'yi görmemiş ama Sahabeleri görmüş olan Müslümanlara verilen isimdir. İslâm dininde Tabiin, Hz. Muhammed'i hayattayken gören Müslümanları (sahabeleri) gören kişilere denir.

⁴⁹ Bak. el-Gadir, 145/1-166

⁵⁰ Usedu'l Gabet 307:3, 205:5,469/3, sayı 3341

⁵¹ Hilyatu'l Evliya, Ebu Naim, 364:5, Tarih'u Medinetü'l Dimeşk, 320:5, 251/6

4- Ömer bin Ali İbn Ebû Talib, “*Takrib*”⁵² adlı eserde şöyle yazılmıştır:

“O üçüncü tabakanın güvenilir ravileri arasında bulunmaktadır. Velid zamanında vefat etmiştir.”

5- Muhammed bin Ömer bin Ali İbn Ebû Talib, 719 senesinde Emevi Halifesi Ömer İbn Abdülaziz zamanında vefat etmiştir.

6- Maruf bin Herbuz⁵³

İbn Hibbân⁵⁴ onun sika ve güvenilir olduğundan bahsetmektedir.

Râvilerin Tabakalarından Olan Alimler

el-Gadir’de⁵⁵ Hicri Kameri II. yüzyıldan ta XIV. yüzyıl kitapları arasında Gadir hadisini nakleden alimlerden 360 tanesinin ismi zikredilmiştir. Aşağıda bu alimlerden bazılarının değinilmektedir:

1- Şafii Mezhebi İmamı, Ebû Abdullah Muhammad İbn İdris eş-Şafi’i (ö. 820)

İbn Esir⁵⁶ “*Nihaye*” adlı eserinden onun Gadir hadisini naklettiğini dile getirmektedir.⁵⁷

2- Muhammed İbn Kesir, Ebû Abdullah Abdi Basri, kendisinden yaklaşık elli yaş büyük Süleyman İbn Kesir’in kardeşidir.

3- Hanbeli Mezhebi İmamı, Ebû Abdullah Ahmed bin Hanbel-i Şeybani (ö. 855)

O da Gadir hadisini birçok kereler sahih kanallardan “*Müsned*”⁵⁸ kitabında ve aynı şekilde “*Menakib*” adlı eserinde zikretmiştir.

4- Hafız Ebû Abdullah Muhammed bin İsmail Buhârî, (ö. 870).

Hazırlamış olduğu “*Sahih*” Ehl-i Sünnet’in altı kaynak kitabı arasında sayılmaktadır. O da bu hadisi kendi tarih kitabı içerisinde nakletmiş.⁵⁹ Ama çok enteresandır ki, kalem almış olduğu “*Sahih-i Buhari*” kitabının içerisinde bu hadise asla değinmezken, mezkur kitap içerisinde bu hadisi nakletmiş ve bu şekilde “*Tarih-i Buhari*” adlı eserini ister istemez zan altında bırakmıştır!

5- Hafız Muhammed bin İsa Tirmizi (ö. 892)

O da altı büyük Sahih kitabı yazarlarından birisidir.

6- Hafız Ahmed bin Yahya Belâzürî (ö. 892)

Mezhep İmamları ve diğer alimler onun “*Ensâbü’l-Eşrâf*” eserine oldukça güvenmiş ve hatta “*Fütûhu’l-Buldân*” kitabını da diğeri gibi o günden bugüne nakletmişlerdir. Belâzürî, Gadir hadisini “*Ensâbü’l-Eşrâf*”⁶⁰ kitabında nakletmiştir.

7- Hafız Abdullah bin Ahmed bin Hanbeli, Ebû Abdurrahman Şeybani (ö. 855) Hatib-i Bağdadi kendi tarihinde⁶¹ onun oldukça güvenilir bir ravi olduğunu, kaydetme

⁵² Takribu’l Tazhib, 281, sayı 490, Ayn harfi

⁵³ Hazreci, *Hülose*’de onun adını “*Herrebuz*” olarak zikretmiştir.

⁵⁴ es-Sikat, 439/5

⁵⁵ Bak. *el-Gadir*, 1/167-311

⁵⁶ en-Nihayetu fi Garibi’l Hadis ve’l Eser, 4:246, 228/5

⁵⁷ Menakibu’s-Şafii, Beyhaki, 1/337

⁵⁸ Müsned-i Ahmed, 1/84, 118, 119, 152, 331; 4/281, 368-372; 5/347, 366, 370 ve 419

⁵⁹ Tarih-i Buhari, c.1, I. bölüm, s.375

⁶⁰ Ensâbü’l-Eşrâf, 2/108-112

⁶¹ Tezkiratu’l Huffaz, 1:237, 2/665, sayı 685

ve konuları kavrama yeteneğinin oldukça yüksek olduğundan övgüyle bahseder.⁶²

8- Hafız Ebû Abdurrahman Ahmed bin Şuayb Nesai (ö. 915), Sünen'in yazarı, 88 yaşında öldü.

O Gadir hadisini kendi kitapları olan hem *Sünen*'de⁶³ hem de *Hasais*'de⁶⁴ bir çok sahih kanaldan ve güvenilirliği ispatlanmış ravilerden nakletmiştir.

9- Hafız Ebû Cafer Muhammed İbn Cerir el-Taberî, (ö. 923)

10- Ebû Abdullah Muhammed bin Abdusselâm bin Sa'lebe el-Huşenî el-Kurtubî (ö. 899) Hadis ve dil âlimi.

11- Hafız Ebû'l-Hasan Ali bin Ömer bin Ahmed ed-Dârekutnî⁶⁵ (ö. 995) Hadis hafızı ve kıraat âlimi.

12- Ebû Bekir Muhammed bin Tayyib bin Muhammed el-Basrî el-Bâkullânî (ö. 1013)

Ünlü Basralı Eş'ari kelamcısı ve Maliki mezhebi fakih.

Hatib-i Bağdadi *Tarih-i Bağdat*'ta⁶⁶ ondan övgüyle bahseder ve onun maharetlerini bir bir anlatır.

13- Ebû İshâk Ahmed bin Muhammed bin İbrahim es-Sa'lebi en-Nişaburî⁶⁷ (ö. 1035)

14- Hafız Muhammed bin Hüseyin Ebû Bekir Beyhaki (ö. 1077)

Yetmiş dört sene hayat süren, Tarih-i Beyhaki adlı eseriyle tanınan Gazneliler devri tarihçisi ve devlet adamı olan Beyhaki, genel olarak tezkire ve biyografiler üzerine derin çalışmalar yapmıştır.

15- Hafız Ebû Ömer Yusuf bin Abdullah bin Muhammed İbn Abdilber Nemrî Kurtubî, "*el-İstiab fî Ma'rifeti'l-Ashab*" adlı kitabı kaleme alan Kurtubî, Müslümanların İspanya'ya hakimiyeti sırasında Kurtuba'da doğmuş ve 1071 senesinde vefat etmiştir. O hadis ve rical ilminde oldukça mahir ve bilgi birikimi oldukça yüksek bir alimdir.⁶⁸

16- Ebû'l-Hasan Ali bin Osman bin Ebû Ali el-Cüllabî Şafii, İbn Magazeli lakabı ile meşhurdur; (ö. 1077)

Yazmış olduğu "*Menakab-ı Megazeli*"⁶⁹ adlı kitap onun ne derece hadis ilmi ve bu alanda dikkatli ve başarılı olduğunun bir göstergesidir.

17- Hafız Ebû Hamid Muhammed bin Muhammed bin Ahmed el-Gazzâlî et-Tusî (ö. 1111)

Onun hakkında birçok övgü ve olumlu görüşü farklı kaynak ve biyografi kitapları içerisinde görmek mümkündür.⁷⁰

⁶² Tarih-i Bağdad, 375:9

⁶³ es-Sünen-i Kübra, 5/45,108 ve 130-136

⁶⁴ Hasais-i Emirü'l Mü'minin, Hafız Nesai, 50, 64, 94-96, 100, 104

⁶⁵ bak. İlel'u'l Dârekutnî, 3/224; 91/4

⁶⁶ Tarih-i Bağdat, 12:34

⁶⁷ Tarih-i Bağdat, 5:379

⁶⁸ Tezkiretül Huffaz, Zehebi, 3:1128, sayı 1013

⁶⁹ Zehebi, onun kitabını "*Menakab-ı Ali*" olarak adlandırmıştır. Bu Menakab'de Hz. Nebi'nin "*Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.*" sözünü dokuz sahabeden 17 ayrı kanaldan naklederek düşmüştür. sayı23-39

⁷⁰ Sübkî'nin *Tabakatu's-Şafiiyye-yi Kübra* adlı eserinde onun şerh-i hali vardır. 4:101-182, 191/6, sayı694,

18- Ebû'l Kasım Carullah Mahmud bin Ömer Zemahşerî⁷¹ (ö. 1141)

19- Ebû'l Feth Muhammed bin Abdulkarim bin Ebûbekir Ahmed eş-Şehristani (ö. 1154) Eş'ari kelamcısı ve Şafii mezhebi önderlerinden.

20- Muhammed bin Ömer bin Hüseyin Fahreddin er-Râzî (ö. 1210)

Şafii mezhebi imamlarından ve Eş'ari kelamcısı. O, *Tefsir-i Kebir* (Ulu Tefsir) adlı eseri kaleme almıştır.

21- Kabe fakihlerinden Hafız Ahmed İbn Abdullah Muhibbeddin Ebû Abbas Taberî Şafii (ö. 1295)

Sübki, *Tabakatu's-Şafiiyye-yi Kübra*'da⁷² onu uzadı uzadı yazmış ve birçok yerde ondan övgüyle bahsetmiştir.

Ebû Abbas Taberî Şafii, Gadir hadisini "*er-Riyazu'l-Nazire*" ve "*Zhairu'l-Akabi*"⁷³ adlı kendi iki kitabında bir kaç farklı kanaldan nakletmiştir.

22- Hafız Ebû'l Fazl Şihabuddin Ahmed bin Ali bin Muhammed el-Askalanî (ö. 1449),

Mısır'ın tanınmış Şafii mezhebi önderlerinden İbn Hâcer el-Askalanî olarak bilinen bu alim "*el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe*"⁷⁴ ve "*Tehzibü't-Tehzib*"⁷⁴ gibi birçok değerli eseri kaleme almıştır.

23- Hafız Celaleddin Abdurrahman bin Kemâleddin el-Huzayrî es-Süyuti (ö. 1505), Şafii mezhebinin büyüklerinden.

24- Ebû'l Abbas Şihabuddin Ahmed bin Muhammed el-Heytemî es-Sa'dî el-Ensarî (ö. 1567) Şafii fakih, muhaddis ve Edebiyatçı.

İbn Aydinus "*en-Nuru's-Safir*"⁷⁵ adlı eserinde Heytemî'nin hayatına dair uzadı uzadı giden bir bölüm hazırlamıştır.

25- Seyyid Muhammed bin. Abdullah Hüseyni Ebû's-Sena Şihabuddin Mahmud el Alusi (ö. 1854).

Osmanlı dönemi Irak'ında doğup ölen Alusi, Irak'ın en üstün yetenekli din alimlerinden birisi olarak kabul görülmektedir. Birçok ilim dalına hakim olan Alusi, aynı zamanda Irak'ın önde gelen ailelerinin birinde yetişmiş ve ilim hayatında "*Ruhu'l Meani fi Tefsiri'l Kur'ani'l Azim*"⁷⁶ gibi oldukça değerli bir tefsire de imza atmıştır.

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ

أَلْفَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾

"Muhakkak ki bunda, kalbi olan yahut şahid olarak (zihnini toplayarak dikkatle) kulak veren kimse için bir öğüt vardır."⁷⁷

⁷¹ Zemahşer, günümüzde İran, Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan sınırları içinde kalan ve Ceyhun Nehri boyunca uzanan tarihsel bir bölge olan Hârizmî'nin bir kısmıdır.

⁷² Tabakatu's-Şafiiyye-yi Kübra, 9:5., 18/8, sayı1046

⁷³ Zhairu'l Akabi, 67-68, 87-88

⁷⁴ İbn Hâcer el-Askalanî'nin Sahih-i Buhari'nin şerhi olarak yazdığı *Fethu'l Bari*'nin yanı sıra "*Buluğu'l Meram*" "*Nuhbetü'l Fiker*" "*Tağliku't Ta'lik*" "*Lisanü'l Mizan*" "*ed-Dürerü'l Kâmine*" eserleri de vardır.

⁷⁵ en-Nuru's-Safir, 289-292

⁷⁶ Alusi'nin diğer eserleri; "*Garaibu'l İğtirab*" "*Neşvetü's Şümül*" "*Neşvetü'l Müdam*" "*Şehiyyü'n Neğam fi Tercemet-i Şeyhi'l İslam Arifi'l Hikem*"

⁷⁷ Kaf/37

Ehl-i Sünnet'in Güvenilir Hafızlarından Gadir-i Hum'a Dair Bazı Sözleri

Şu anda değindiğimiz bu konu; Gadir-i Hum hadisinin sıhhat ve güvenilirliğini ispat etmek için değildir. Çünkü Gadir-i Hum konusu inkar edilemeyecek derecede sahih ve güvenilirliği yüksek kanallardan günümüze ulaşmış bir gerçektir.

Bir çok ravisi ve aktaranı "*Sahih-i Müslim*" ve "*Sahih-i Buhari*" gibi Ehl-i Sünnet'in iki büyük eserinde geçen bir hadisin tevatürü de; hem lafzi ve manevi hem de icmali olarak inkar edilecek bir şey olmasa gerek?!

O gün orada yakın ve uzak olan herkes bu olayın doğruluğuna dair rivayette bulunmuş ve hatta bu konuyu kaleme alan yazarların çoğu da hadis, tarih, tefsir ve kelam kitaplarında ona yer vermişler; bununla da yetinmeyip bu hadis hakkında müstakıl ve konuya münhasır kitaplar yazmışlar ve uzadı uzadıya bu meseleyi tahlil etmişlerdir.

Mevzu bahis olan bu konunun, Sünni ve Şia âlimlerinin Gadir-i Hum hadisinin sahih olup tevatürü üzerinde ittifak ettiklerini bildirmek ve siz değerli okuyucularımıza, böylesi açık ve aydınlık yoldan sapmaların, İslam ümmetinin üzerinde icma edip, birleştiği bir mesele karşısında olduklarını göstermektir. Hâlbuki Resûl-i Ekrem şöyle büyümüştür:

"Ümmet hata üzere icma etmez."

Merhum Allame Emîni, el-Gadir'de⁷⁸ bu hadisin mütevatir⁷⁹ ve güvenilir olduğuna

**Büyük Şafil Fakih Ebû'l
Hasan İbn Magazeli
(ö. 1077)**

"Menakıb" kitabında bu hadisi naklettikten sonra hocası Ebû'l Kasım Fazıl bin Muhammed-i İsfehâni'nin ağzından şöyle yazıyor:

"Ebû'l Kasım diyor ki: Bu Hz. Resûlullah'ın sahih hadislerindendir. Aşere-i Mübeşşere'nin de içinde bulunduğu yaklaşık yüz sahabe bu hadisi rivayet etmiş şüphe götürmeyen, kesin bir hadistir. İşte böylesi bir fazilet hiç bir şerik ve ortağı olmadan yalnızca Ali'ye aittir."

⁷⁸ el-Gadir, 1/543-572

⁷⁹ Mütevatir: Hadis bilimcilerine göre bir haber birçok kişi tarafından rivayet edilmişse ve bu ravilerin bir araya gelip haber uydurmaları, durumları itibarıyla teknik olarak

dair 43 önemli İslam bilgininin adını tek tek zikretmiştir. Biz de aşağıda bu isimlerin bazılarına değineceğiz:

1- Hafız Muhammed bin İsa Tirmizi (ö. 892)

Tirmizi kendi kitabında Gadir-i Hum hadisini naklettikten sonra şöyle yazmıştır: “*Bu hadis kusursuz ve sahihtir.*”⁸⁰

2- Hafız Abdusselâm bin Sa‘lebe el-Huşenî el-Kurtubî (ö. 899)

Kurtubî, “*İstiab*”⁸¹ adlı eserinde “*Muahat*”⁸² “*Velayet*” ve “*Gadir-i Hum*” hadislerini yazdıktan sonra; “*Bunların hepsi, doğru-luğu ispat edilmiş hadislerdir.*” demiştir.

3- Büyük Şafii Fakihi Ebû’l Hasan İbn Magazeli (ö. 1077)

“*Menakab*”⁸³ kitabında bu hadisi naklettikten sonra hocası Ebû’l Kasım Fazıl bin Muhammed-i İsfehani’nin ağzından şöyle yazıyor:

“Ebû’l Kasım diyor ki: Bu Hz. Resûlullah’ın sahih hadislerindendir. Aşere-i Mübeşşere’nin de içinde bulunduğu yaklaşık yüz sahabe bu hadisi rivayet etmiş şüphe götürmeyen, kesin bir hadistir. İşte böylesi bir fazilet hiç bir şerik ve ortağı olmadan yalnızca Ali’ye aittir.”

4- Hüccetü’l İslam Ebû Hamid Gazzâlî (ö. 1111)

mümkün değilse buna “*mütevâtir*” haber denilir. Mütevâtir habere de “*tevâtür*” adı verilir. Tevâtür: kelime anlamı olarak “*kuvvetli haber, içinde yalan ihtimali olmayan ve bir cemaate dayanan kuvvetli haber*” demektir. Büyük Lugat-Tür-Dav, 3003

⁸⁰ Sünen-i Tirmizi, 2:298, 5/519, h.3713

⁸¹ el-İstiab fi Ma’rifeti’l Ashab, 2:373, III. Bölüm/1098-1100, sayı 1855

⁸² Allah Resulü ve Hz. Ali’nin kardeşliğinin geçtiği hadis.

⁸³ Menakıb-i Ali ibn-i Ebi Talib, s.27, h.39

⁸⁴ Sirru’l A’lemin, 9, s.21

⁸⁵ Şerh-i Nehcü’l Belaga, 2:449, 9/166, Hutbe 154

⁸⁶ Fethu’l Barî, 7:61, 7/74

*Sirru’l A’lemin*⁸⁴ adlı eserinde şunları yazmaktadır:

“Bütün âlimler, hadisin metni üzerinde Hz. Nebi’nin sözleri olduğu konusunda icma etmişlerdir ve senedinde hiçbir aykırılık müşahade etmemişlerdir. Allah Resûlî hadisin bir bölümünde: “Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.” sözlerini söyledikten sonra, Hattab oğlu Ömer (Hz. Ali’yi tebrik etmek maksadı ile) “Ne mutlu, Ne mutlu sana Ya Ali!..” demiştir.”

5- İbn Ebû’l Hadid Mütezili (ö. 1257)

O, Nehcü’l Belaga Şerhi’nde⁸⁵ Gadir-i Hum hadisinin oldukça bilinen ve meşhur bir hadis olduğunu söyleyip, onun Emirü’l Mü’minin Ali’nin faziletlerinden birisi olarak saymıştır.

6- Şemsuddin-i Zehebi eş-Şafî (ö. 1347),

Gadir-i Hum hadisi hakkında müstakil bir kitap yazan Zeheb’i, *Telhisü’l Müstedrek*’te bu hadisi birçok kanalla rivayet etmiş ve buna dair senetlerini de sahih bilmiştir. Hadisin ilk bölümünü mütevâtir bilen Zehebi; “*Şüphesiz Allah Resûlü onu (Gadir-i Hum hadisini) buyurmuştur.*” diye yazmıştır.

7- Hafız İbn Hâcer el-Askalanî (ö. 1449)

Hâcer-i Askalanî, Fethu’l Barî’de⁸⁶ şöyle der:

“Ve “Gadir-i Hum hadisine geldiğimizde onun Tirmizi ve Nesai tarafından, bir kaç

farklı yerde ve bir çok farklı kanaldan nakledildiğini görmekteyiz. İbn Ukde ise Gadir-i Hum üzerine; hadisin nakil kanallarını bir araya topladığı ve onu yetmişe yakın sahabeden rivayet ettiği müstakil bir eser kaleme almıştır.”

İmam Ahmed de şöyle demiştir:

“Hiç bir sahabenin, Ebû Talib oğlu Ali kadar faziletleri rivayet edilmemiştir.”

8- Hafız Celaluddin-i es-Süyuti eş-Şafi (ö. 1505)

O, Gadir-i Hum hadisini mütevatir ve sahih bilmiş ve zaten ondan sonra gelen alimlerin çoğu da bu hadisi ondan nakletmişlerdir.

9- Hafız Şehabuddin İbn Hacer-i Heytemi el-Mekki (ö. 1566)

10- Seyyid Mahmud-i Alusi el-Bağdadi (ö. 1853)

Alusi şöyle yazmaktadır:

“Evet, Allah Resûlü’nün (Gadir-i Hum’da) emir ve önderlik hakkında buyurduğu şu söz: “Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır...” bizim için yeterli ve doyurucudur. Ancak bu hadis, İmamet-i Kübra⁸⁷ iddiasında bulunanlar için asla bir delil olamaz.”

﴿وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَإِنْ تُطِيعْ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾

⁸⁷ Önderlik ve liderlik, Hilafet makamı.

⁸⁸ En’am/115-116

⁸⁹ Maide/67

“Rabbinin sözü hem doğruluk hem de adalet bakımından tamamlanmıştır. O’nun sözlerini değiştirecek hiçbir kuvvet yoktur. En iyi işiten, en iyi bilendir O. Yeryüzünde bulunan(insan)ların çoğuna uysan, seni Allah’ın yolundan saptırırlar. Onlar sadece zannediyorlar ve onlar sadece saçınıyorlar.”⁸⁸

Kuran-ı Kerim’de Gadir-i Hum

Görüldüğü üzere Yüce Allah, Gadir-i Hum konusunun her daim tazeliğini korumasını, gece ve gündüzün, yıllar ve asırların onu eskitmemesini ve tarih boyunca dipdiri kalmasını; bu cereyanın ardınca yol aldığı ayet ile garanti altına almıştır. Asırlar boyunca her yeni nefes ile bu ayet-i kerime gece-gündüz tilavet edilecek ve bu şekilde Allah sanki muhataplarına Gadir-i Hum gününü tekrar anlatacaktır. Bu şekilde, bir İlahi emir olan bu gerçek hilafet makamı; okuyan ve duyan herkes için bir hüccet, burhan ve kanıt sayılacaktır.

1. Tebliğ Ayeti

﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾

“Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur.”⁸⁹

Bu ayet-i kerime, Zilhicce ayının 18. günü Veda Haccı’nda (h.10/m.632) nazil

oldu. Aziz İslam Peygamber'i, Gadir-i Hum'a ulaştığında; tan ağarması ve şafak sökmesinin üzerinden yaklaşık beş saat geçmişti ve o esnada Cebrail-i Emin göğden inerek şöyle buyurdu:

"Ey Muhammed! Yüce Allah sana selam göndererek; şöyle buyurmaktadır:

Ey Resûl! (Ali hakkında) Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun..."

Yaklaşık yüz bin veya daha fazla olan bir grup Cuhfe'ye yaklaşmıştı. Yüce Allah Elçisine önden gidenlerin geri dönmesini, geride kalanların ise derhal yetişip bu mekanda diğerlerine katılmasını ve ardından Ali'yi orada bulunan halka gösterip, hakkında nazil olan ayeti onlara tebliğ etmesini emretti ve onu halktan koruyacağına dair de terminat verdi.

Bu bahsi geçen konu, Şiîlerin üzerinde icma edip, birleştikleri bir konudur. Ama biz burada tanınmış Ehl-i Sünnet alimlerinin bu konu üzerine neler söylediğine bakıp, bazılarının isimlerini zikredeceğiz:

Merhum Allame Eminî, *el-Gadir*'de⁹⁰ konuyla alakalı Sünni ulemanın naklettiği 30 hadisi nakletmektedir. Aşağıda bunlardan birkaç tanesine değinilmektedir:

1- Hafız Ebû Cafer Muhammed İbn Cerir el-Taberî, (ö. 923)

Taberî, Gadir-i Hum meselesini enine boyuna irdelediği "*Kitabü'l Velayet*"⁹¹ adlı eserinde kendi senet ve kanallarından bu hadisi Zeyd bin Erkam'a dayandırmakta ve şöyle rivayet etmektedir:

⁹⁰ el-Gadir, 1/424-434

⁹¹ el-Velayetu fi Turuk-i Hadisi'l Gadir

"Allah Resûlü, Veda Haccından dönüşünde; o öğle vaktinin kavurucu sıcaklığında Gadir-i Hum adlı yere ulaştılar. Daha sonra büyük ağaç gövdelerinden gölgelikler kurulmasını ve o bölgenin süpürülmesini (bu şekilde hutbe okunacak alanın hazırlanmasını) emretti. Gölgelikler kurulduktan sonra cemaat namazı için ezan okundu. Namazı bittikten sonra alanda toplandık; Allah Resûlü bizlere bir hayli uzunca bir hutbe okuyarak şöyle buyurdu:

"Yüce Allah bana şu ayeti nazil etti: **"Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun."** ve Cebrail bana işte bu mekânda Rabbimin şu emrini; tüm beyaz ve siyah insanlara iletmemi emretti:

"Ali İbn Ebû Talib benim kardeşim, idarecim ve halifemdir. O benden sonra İmamdır."

Ama ben (aranızda) takvalı olanları oldukça az gördüğüm için Cebrail'den bana verilen bu sorumluluğu omuzlarımdan almasını istedim. Ali'yle çok sık bir arada olduğum ve onu çokça dinleyip, istişare ettiğim için, birçok kimse bana eziyet etmekte ve hatta bu yüzden bana "Kulak" lakabını dahi yakıştırmaktan çekinmemektedirler. Bu nedenle Yüce Allah şöyle buyurdu:

﴿ وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أَدْنَىٰ قُلٍّ أَدْنَىٰ خَيْرٍ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾

“İçlerinden bazıları da Peygamberi incitirler: “O, (her söyleneni dinleyen) bir kulaktır.” derler. De ki: “(O), sizin için hayır kulağıdır. Allah’a inanır, müminlere inanır. Sizden inananlar için de (O), bir rahmettir, Allah’ın Elçisini incitenlere acı bir azap vardır.”⁹²

Aslında burada onların isimlerinin hepsini bir bir ifşa edip, onları rezil-rüsve edebilirim ama onları rezil etmeyeceğim ve Allah’ın bana emretmiş olduğu işi yapacağım.

Ey İnsanlar! Bu hakikati gerçekten anlamaya çalışın; Allah onu sizlere veli ve İmam olarak atadı. Onun itaatini bütün herkese farz kıldı; onun sözü ve hükmü geçerli ve haktır. Kim ona karşı gelirse lanetlenmiş ve kim onu tasdik eder ve sözlerine uyarsa da rahmet içerisine girmiştir.

İyi dinleyin ve iyi belleyin; Allah sizlerin mevlası ve Ali de sizlerin imamınızdır. Kıyamete değin gelecek imamların hepsi onun sulbünden olan benim evlatlarımdır. Helal olan bir şey ancak Allah ve Resûlü helal kılmıştır. Haram olan bir şey ise ancak Allah, Resûlü ve onlar⁹³ tarafından haram kılınmıştır.

Allah’ın bana vermediği hiç bir ilim yoktur ve ben de onların (hepsini) Ali’ye intikal

ettirdim. Onun için ondan sakın ayrılıp uzaklaşmayın, ona asla kibir ile yaklaşmayın; çünkü o hakka hidayet edenin ve uyanın ta kendisidir.⁹⁴ Kim onu inkar ederse Allah onun tövbesini asla kabul etmeyecek ve hiç bir zaman onu bağışlamayacaktır. İnanın Allah aynen böyle yapacak ve onları sonsuz azapla cezalandıracaktır.

O, benden sonra herkesten daha üstün ve faziletli olandır. Ona karşı gelen herkes melundur. Tüm bu dediklerimin hepsi Cebrail’in Allah tarafından bana getirdiği haberlerdir. Kişi yarın (Kıyamet günü) için ne (yapıp) gönderdiğine baksın.⁹⁵

Kuran’ın muhkem ayetlerini⁹⁶ tanıyın ve müteşâbih ayetlerini⁹⁷ ardına düşmeyin. Bu elinden tutup, kolunu kaldırdığım⁹⁸ dışında başka hiç kimse onları size tefsir edip açıklayamaz. (Zaten bu yüzden) “Ben kimin mevlası isem, bu Ali de onun mevlasıdır; bu Aziz ve Yüce olan Allah tarafından bana bildirilmiştir.”

Bilin ki; ben Allah’ın mesajını ilettim. Bilin ki; ben bunu tebliğ ettim. Bilin ki; bunu ben halka duyurdum. Bilin ki; ben bunu izah ettim. (Öyleyse bilin ki) benden sonra halka egemen olma hakkı ondan başka hiç kimseye caiz değildir.”

Daha sonra Resûl-i Kibriya Ali’nin (belinden kavrayarak) ayakları dizlerinin

⁹² Tevbe/61

⁹³ İmamlar

⁹⁴ Allah Teala Yunus suresi 35. ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır:

أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدَى / “Hakka götüren mi uyulmağa daha layıktır, yoksa (tutulup) yola götürülmedikçe kendisi doğru yolu bulamayan mı?”

⁹⁵ Yüce Allah Haşr suresi 18. ayette şöyle buyurmaktadır: وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ / Ve her benlik, yarın için önden ne gönderdiğine bir baksın. Allah, yapmakta olduklarınızdan haberdardır.

⁹⁶ Muhkem (محکم) yani; Kuran’ın açık ve kesin olarak hüküm veren ayetleri nitelendirmek için kullanılan bir terimdir.

⁹⁷ Müteşâbih (متشابه) yani; Kuran’ın manası açık olmayan ve diğer ayetler ile benzeşen veya mecazi manaları olan ayetlere verilen isimdir.

⁹⁸ Ali ibn-i Ebu Talib’e işaret ederek.

hizasına gelecek şekilde kaldırdı ve sonra şöyle buyurdu:

Ey insanlar! İşte bu benim kardeşim, vassım, ilmimin sahibi, bana iman edenler içinde benden sonra Rabbimin kitabını tefsir edecek halifemdir.

Ey Allah'ım! Ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol, onu inkar edene lanet et, onun hakkını inkar edenlere gazap et!

Ey Rabbim! Sen Ali'nin imameti hakkında; "İşte ben bugün dininizi sizler için tamamladım." ayetini nazil etmekle onun İmameti ile dini kemale erdirdin. Bundan dolayı kim ona ve kıyamet gününe kadar onun soyundan gelen evlatlarına uymazsa, amelleri batıl olup, sonsuz ateşte azap içerisinde kalacaklardır.

İblis haset ve kıskançlığı yüzünden Allah'ın seçkin kulu Adem'i Cennet'ten çıkarttı, öyleyse amelleri yok eden ve insanın ayağını kaydıran hasedi kendinizden uzak tutun. İşte bu yüzden Allah; "Asra andolsun ki, İnsan, gerçekten tam bir hüsrana uğramıştır!"⁹⁹ ayetlerini nazil etti.

Ey insanlar! Allah, elçisine ve onunla inen nura¹⁰⁰ iman edin. "Ey kendilerine kitap verilenler! Biz bir takım yüzleri silip arkalarına çevirmeden yahut Cumar-tesi Ashabı'nı lanetlediğimiz gibi onları da lanetlemeden önce yanınızda bulunanı tasdikleyici olarak indirdiğimize inanın."¹⁰¹

Yüce Allah bu (inen) nuru bana yerleştirmiştir; benden de Ali 'ye intikal ettirerek sürecektir.

Ey İnsanlar! Benden sonra ateşe davet eden önderler olacaktır ve onlar kıyamet gününde yar ve yardımcısız kalacaklardır. Yüce Allah ve ben onlardan beriyiz. Onlara yardımcı ve tabi olanların hepsi cehennem dibinde olacaklardır. Onlar ancak kısa bir dönem gaspettikleri hilafet makamında oturup, saltanat sürerler. İşte kısa bir zaman sonra bu iş sizin hesabınıza tamamlanacaktır.¹⁰²

﴿يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوَاظٌ مِّنْ نَّارٍ وَنُحَاشٍ فَلَا تَنْتَصِرَانِ﴾

"İkinizin de üzerine, ateşten yalın alev ve kıpkızıl bir duman (yahut erimiş bakır) gönderilir, başaramazsınız."¹⁰³

2- Hafız Hakim Haskani Ebû-l Kasım (ö. 1097)¹⁰⁴

Kaleme aldığı "*Şevahidü't-Tenzil li Kavaidi't-Ta'fîl ve't-Ta'vil*" adlı kitabında kendi senediyle İbn Abbas ve Cabir-i Ensari'den bu hadisi nakletmektedir.

3- Şafii mezhebi büyüklerinden Hafız Ebû-l Kasım bin Asakir (ö. 1177) kendi senet ve kanalıyla Ebû Said-i Hudri'den bu konu hakkında nakil yapmaktadır.¹⁰⁵

⁹⁹ Asr/1-2

¹⁰⁰ "O'ra inanan, destekleyerek O'na saygı gösteren, O'na yardım eden ve O'nunla beraber indirilen nura uyanlar, işte kurtuluşa erenler onlardır." A'raf/157

¹⁰¹ Nisa/47

¹⁰² "Ey ağırlıklı ve onurlu iki toplum/ey insan ve cin toplulukları! Sizinle de meşgul olacağız (sizin de hesabınızı göreceğiz)" Rahman/31

¹⁰³ Rahman/35

¹⁰⁴ Şevahidü't-Tenzil, 255/1, h.249

¹⁰⁵ Tarih'u Medinetu'l Dimeşk, 237/12

4- Şafii mezhebinin önde gelen alimlerinden Ebû Abdullah Fahrüddin-i Razi (ö. 1210) Tefsir-i Kebir adlı meşhur eserinde bu cereyanı Maide suresi 67. ayet-i kerimenin iniş sebebi olarak zikretmektedir.¹⁰⁶

5- Yine Şafii mezhebinin büyüklerinden Hafız Celaleddin Abdurrahman bin Kemâleddin el-Huzaynî es-Süyuti (ö. 1505)¹⁰⁷

6- Kadı Şevkani (ö. 1834), “*Fethu’l Kadir*” adlı kendi tefsirinde bu rivayete uzadı uzadıya yer verir.¹⁰⁸

7- Şafii dünyasının isim yapmış alimlerinden birisi olan Seyyid Şehabuddin Alusi el-Bağdadi (ö. 1853)¹⁰⁹

8- Hanefi Mezhebi büyüklerinden Şeyh Süleyman Kunduzi (ö. 1876)¹¹⁰

9- Şeyh Muhammed Abduh el-Mısri (ö. 1905)¹¹¹

Hâsılı Kalam

Gadir-i Hum günü nazil olan “*Tebliğ*” ayeti için birçok farklı nüzul sebebi nakledilmiştir. Bu konu hakkında birçok görüşü bir araya toplayan ilk şahıs ise; bildiğimize göre “*Tefsir-i Taberî*” ile Ebû Cafer Taberî’dir.¹¹² Zaten ondan sonra gelenler de ona tabi olup, takip etmişlerdir. Fahr-i Razi¹¹³ ise kendi tefsirinde Tebliğ ayetinin nüzul sebebiyle ilgili dokuz farklı görüş zikretmiş

ve onuncu görüş olarak da bizim bu kitapta zikrettiğimizi kaleme almıştır.

Fahr-i Razi’nin bu konuda getirdiği tüm hadislerin senedinde ravileri zikretmeksizin doğrudan doğruya Hz. Peygamber’in adını anarak rivayet ettiği mürsel hadislerdir ve aynı zamanda anlatıcıları belli olmayan senetsiz hadislerdir. Tefsir-i Nizamuddin-i Nişabur’ide, bu hadis “*Kıyl*”¹¹⁴ olarak yani “*Denilmiştir*” şeklinde zikredilerek anlatıcısının belli olmayıp, itibarının da o denli olmadığını beyan etmektedir. Velayetle ilgili görüşünü; birinci ihtimal olarak zikretmiş ve senedi de başta İbn Abbas olmak üzere Berâ bin Âzib, Ebû Said-i Hudri ve Muhammed bin Ali’ye¹¹⁵ dayandırmıştır.

Enteresan olan Taberî’nin, her ne kadar diğerlerine oranla hem daha önce yaşamış olup hem de Gadir-i Hum konusunu daha iyi bilmesine rağmen, tüm ihtimalleri zikretmiştir ama Gadir hadisini nakletmemiştir. Ama buna rağmen Taberî “*Velayet Hadisi*” ismiyle anılan Gadir-i Hum olayını her ne kadar zikretmemişse de, bu konuda özel bir kitap yazmış ve bu hadisi yetmiş aşkın kanaldan okuyucularına sunmuştur.

Sözün Özü

Kurtubî kendi tefsirinde¹¹⁶ Maide/67’ye düştüğü notta şöyle demektedir:

¹⁰⁶ et-Tefsiru’l Kebir, 636:3, 49/12

¹⁰⁷ ed-Dürri’l-Mensûr, 298/2

¹⁰⁸ Fethu’l Kadir, 57:3, 60/2

¹⁰⁹ Ruhul Meani, 348:2, 192/6

¹¹⁰ Yenabiu’l Mevedde, 120, 119/1, 39. bab

¹¹¹ Tefsiru’l Menar, 463:6

¹¹² Camiu’l Beyan, c.6, s.307

¹¹³ et-Tefsiru’l Kebir, 636:3, 49/12

¹¹⁴ قيل

¹¹⁵ “*محمد الباقر*” Ehl-i Beyt İmamlarının beşinci İmam Muhammed Bakır

¹¹⁶ el-Camiu’l Kuran, 242:6, 157/6

“Allah bu Rafizileri kahretsin; çünkü Peygamber halkın ihtiyacı olan gerçekleri saklamış ve gelen vahyi de onlara anlatmamıştı derler.”

Hatta bu konuyu Ehl-i Sünnet alimi Kastalânî daha da abartmış ve şunları eklemiştir:

“Şîî şöyle der: Peygamber bazı önemli konuları takiiye yoluyla gizli tutmayı tercih etmiş ve bu meseleyi açıklamamıştır.”

Halbuki Şîî inançlarının temellerinden birisi Allah Resûlü’nün ne olursa olsun asla ve asla takiiyeye baş vurmayacağıdır. Takiiye konusu tarihin bazı dönemlerinde Masum İmamlar hakkında cereyan etmiştir ama Hz. Nebi bu durumdan her zaman beri kalmıştır.

Keşke bu iki din alimi Şia’ya attıkları bu iftiralar için delil ve kaynak getirselerdi de; biz de bunları değerlendire bilseydik. Şiaların böyle bir şeyi hele ki gelen bir ayet ile vacip hükmüne bürünmüş bir mesele hakkında söylemeyeceği gün gibi aşikardır.

Ebû Abdullah Fahrüddin-i Razi bu konuda şu ihtimalleri sıralamıştır:

1- Bu ayet, bir Yahudi kıssasında geçtiği üzere “*Recm ve Kısas*” meselesi hakkında nazil olmuştur.

2- Yahudilerin şiddetle kınanması ve İslam dini ile alay etmeleri hakkındadır.

3- “*Ey Elçi! Eşlerine deki:...*” mealinde ki “*Tahayyür Ayeti*”¹¹⁷ nazil olunca; Peygamber Efendimiz, eşlerinin dünyayı

seçeceklerinden korktuğu için bu ayeti onlardan saklamış ve bunun üzerine Tebliğ ayeti nazil olmuştur.

4- Zeyd ile Zeyneb’in meselesi hakkında nazil olmuştur.

5- Peygamber’in cihat konusunda müna-fıklara söz geçiremediği için nazil olmuştur.

6- Allah Resûlü, Müşriklerin ilahlarının kusurlarından söz etmediği zaman nazil olmuştur.

7- Resûl-i Ekrem Veda Haccı’nda İslam hukukunu ve Hac görevlerini beyan ettikten sonra; “*Acaba tebliğ ettim mi?*” diye buyurmuş; halk da, “*Evet*” demişti. Bunun üzerine; “*Allah’ım şahit ol*” diye üç kere buyurdular. Bu esnada mezkur ayet nazil oldu.

8- Allah Resûlü, bir ağacın gölgesi altında uzanmışken, Bedevi bir Arab’ın gelip Hz. Nebi’yi öldürmek istemesi üzerine nazil olmuştur.

9- Peygamber Efendimiz, bazı konularda başta Kureyşliler olmak üzere Yahudi ve Hristiyanlardan çekindiği için Yüce Allah bu ayet-i kerimeyi indirerek o korkuyu Peygamber’in kalbinden giderdi.

10- Gadir-i Hum konusunda nazil olmuştur.¹¹⁸

وَأَنَّهُ لَتَذَكِرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ

“Şüphesiz Kur’ân, takvâ sahipleri için bir öğüttür. İçinizde onu yalanlayanların olduğunu elbette biliyoruz.”¹¹⁹

¹¹⁷ Ahzab/28

¹¹⁸ Elbette tüm bunlara delilleri ile cevap vermek mümkündür ve cevapsız da kalmayacaktır.

¹¹⁹ Hakka/48-49

2. Dinin Velayet ile Kemale Ermesi

Gadir-i Hum günü Emirü'l Müminin hakkında nazil olan ayetlerden birisi de şu aşağıdaki ayet-i kerimedir:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

“Bugün sizin için dininizi olgunlaştırdım, size nimetimi tamamladım ve size din olarak İslam’a razı oldum.”¹²⁰

İstisnasız bütün İmamiye mensupları en başından beri bu ayet-i keriminin Peygamber’in açık-seçik lafızlarla, Hz. Ali’nin velayetini açıkladıktan sonra nazil olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Bu ayet, gayet açık bir nassı içermiş, sahabe onu iyi bellemiş, Araplar onu iyice derk etmiş ve kendisine bu haber ulaşanlar ise onu ciddiye alıp, bir delil ve dayanak olarak kullanmışlardır. Ehl-i Sünnet’in tefsir ve hadis alimlerinin birçoğu da, bu manada İmamiyeyle aynı görüşe sahiptirler.

Akli ve rasyonel bakış açısıyla da bu görüş desteklenmektedir. Zaten Fahr-i Razi’nin tefsirinde¹²¹ yer alan eser sahiplerinin nakillerine baktığımızda bunun güçlendiğini açık bir şekilde görmekteyiz; şöyle denmektedir:

“Bu ayet, Allah Resûlüne nazil olduktan yaklaşık seksen bir ya da seksen iki gün kadar Hz. Peygamber yaşadı...”

Ehl-i Sünnet alimleri¹²² kitaplarında Resûl-i Ekrem hakkında şöyle yazmaktadırlar:

¹²⁰ Maide/3

¹²¹ et-Tesfiru'l Kebir, 523:3, 139/11

¹²² el-Kamil fi't-Tarih, 134:2, 9/2, h.k. 11 senesi olayları; Tarih-i İbn-i Kesir 332:6; es-Siretu'l-Halebiyye, 282:3

¹²³ Sahih-i Buhari, 4/1600, h.4145; Sahih-i Müslim, 5/517, h.3

“Resûlullah’ın vefatı Rebiülevvel ayının on ikisine denk gelmektedir.”

Ehl-i Sünnet din bilginlerinin geneli Fahr-i Razi’den etkilenecek bu vefat tarihini kayıt altına almışlardır; Gadir-i Hum ve Hz. Nebi’nin vefat günlerini bu zaman diliminden çıkardıktan sonra yine de geriye seksen iki günden bir gün fazla kalması, sanki biraz dikkatsizlikten ileri gelmektedir. Her halükârda bu bilgi, İkmal ayetinin Arife günü nazil olduğu görüşünden daha da hakikate yakındır. Nitekim Sahih-i Buhari ve Sahih-i Müslim¹²³ başta olmak üzere diğer kitaplar da bu şekilde nakletmişlerdir. Eğer bu ayetin Arife günü nazil olduğunu kabul etmiş olursak; işte o zaman yaklaşık on gün ya da bir fazlasını elde etmiş oluruz. Öte yandan İkmal ayetinin Veda Haccı dönüşü Gadir-i Hum’da nazil olduğuna dair elde birçok rivayet de mevcuttur. Aşağıdaki isimler, bu ayetin Gadir-i Hum’da nazil olduğunu teyit edip, nakletmektedirler:

1- Hafız Ebû Cafer Muhammed İbn Cerir el-Taberî, (ö. 923)

O, “Kitabü'l Velayet” adlı eserinde Zeyd bin Erkam’dan İkmal ayetinin Gadir-i Hum’da Emirü'l Müminin hakkında indiğini nakletmektedir.

2- Hafız Ahmed bin Merdeviye el-İsfahanî (ö. 1019)

Merdeviye el-İsfahanî, Ebû Harun el-Abdi kanalıyla Ebû Said-i Hudri’den İkmal ayetinin Gadir-i Hum’da nazil olduğuna dair bir hadis nakletmektedir:

“Bu ayet Gadir-i Hum günü Allah’ın elçisine nazil oldu, işte o zaman Ali’ye şöyle buyurdu: “Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.”

Daha sonra bu hadisi Ebû Hüreyre’den de nakletmiş ve şunları yazmıştır:

“O gün, Zilhicce ayının on ikinci günüydü; yani Allah Resûlü Veda Haccı’ndan dönüyordu.”¹²⁴

3- Hafız Ebû Nuaym el-İsfehanî (ö. 1038)

4- Hafız Ebû’l Kasım Hakim el-Hasakanî (ö. 1097)

5- Hafız Ebû’l Kasım bin Asakir eş-Şafii ed-Dimeşkî (ö. 1175)

6- Ahtabü’l Hüteba Harezmi (ö. 1172)

7- Celaleddin Süyutî eş-Şafîî (ö. 1505)

Bu isimlerin dışında İkmal ayetinin Hz. Ali İbn Ebû Talib’in velayeti hakkında nazil olduğuna değinen birçok Ehl-i Sünnet uleması da vardır.¹²⁵ Ama tüm bunlara rağmen, oldukça gariptir ki; Alusi “*Ruhu’l Meani*”¹²⁶ adlı eserinde şunu söylemektedir:

“Şia, Ebû Said-i Hudri’den şöyle rivayet etmiştir: “Bu ayet-i kerime, Peygamber-i Ekrem’in Gadir-i Hum’da, Ali’ye (keremallâhü veche); “Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.” sözlerini buyurduktan sonra nazil oldu. Nazil olduktan sonra ise Peygamber şöyle buyurdu: Allah-u Ekber! Din kemale erdi, nimet tamamlandı, Rabbim, benim elçiliğime ve benden sonra Ali’nin velayetine razı oldu.” Şunu iyi bilin ki; bu tamamen Şiîlerin bir uydurmasıdır. Zaten bir hadisin başının

kaba saba olması, onun uydurma olduğuna delalet eder.”

Biz, Alusi’nin bu hadisin geldiği kanal ve ravileri görmediğini yani konuya cahil kaldığı için onu yalnızca Şia’ya nispet edişini haliyle kabul edemeyiz. İşin özü, onun içerisinde gizli-saklı olan taassup ve diğer unsurların onu gün gibi açık olan bu hakikatın karşısında demagoji yapıp, lafları çarpıtmasına neden olmuştur.

Alusi sanırsız ki; kendisinden sonra gelen araştırmacıların, Ehl-i Sünnet kitaplarında bu konuyla ilgili yer alan hadis ve rivayetleri araştırıp, gündeme getirecek başka kimse olmadığını düşünmüştür.

Acaba aramızda Alusi’ye, bu hadisi neden yalnızca Şia’ya isnat ettiğini soracak birisi var mıdır? Halbuki bu rivayeti yukarıda da görüldüğü üzere hadis, tefsir ve tarih konusunda nam yapmış Ehl-i Sünnet büyükleri de nakletmiştir.

Peki yine bu hadisin senedini, yalnızca Ebû Said-i Hudri ile sınırlamasının sebebini sorsak? Oysaki başta Ebû Hüreyre olmak üzere Cabir bin Abdullah, İmam Muhammed Bakır ve İmam Cafer-i Sadık da bu hadisi rivayet edenler arasındadır.

Yine bu hadiste iddia ettiği o kaba-sabalık ve bozukluğun ne olduğunu sorsak! Bunu Şiîlerin iftira ve uydurmalarından birisi olarak görmesine dair elinde ne delil bulundurduğunu öğrenmek istesek acaba buna ne cevap verecektir?

Bu bahsi geçen kaba-sabalık ve bozukluk hadisin lafzında mıdır acaba? Halbuki bu hadis de diğer hadisler gibi oldukça açık,

¹²⁴ Tefsir-i İbn-i Kesir, 14:2

¹²⁵ Hafız Ebu Bekir Hatib-i Bağdadî ve Ebu’l Hasan bin Meğazilî eş-Şafîî

¹²⁶ Ruhu’l Meani, 249:2, 6/61

net, düzenli ve gramerine uygun bir Arapça ile ağızdan dökülmüştür.

Yoksa bu bozukluk hadisin manasında mıdır? Oysa ki hadisin manasında herhangi bir dil kabalığı ve gramer bozukluğu da yoktur.

Ama eğer Alusi, Hz. Ali'nin faziletleri hakkında rivayet edilen hadisleri ve yahut ona isnat edilen faziletler bozuk ve uydurmadır derse, o başka! Çünkü görüldüğü üzere mezkur hadis, Hz. Ali'nin fazileti hakkındadır. İşte bu görüş, Nasibiler'in yani Ali'ye karşı kin besleyenlerin görüşüyle tıpatıp aynıdır. Bu da sahibini tehlike uçurumuna götüren yersiz bir çabadır.

﴿ كَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرَهُ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ﴾

“Hayır (iyi bilsinler ki) o (Kur'an) bir ikazdır. Dileyen onu düşünür, öğüt alır. Ancak Allah dilemedikçe onlar öğüt alamazlar.”¹²⁷

3. Vuku Bulacak Azap

﴿ سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ مِّنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴾

“Soran birisi, yükselme yollarının sahibi Allah tarafından kâfirlere kesinlikle incek olan ve hiç kimsenin uzaklaştıramayacağı azabı sordu.”¹²⁸

Şia, bu ayetin Hz. Ali hakkında indiği konusunda ittifak etmiştir. Öte yandan

Ehl-i Sünnet'in birçok alimi de bu ayeti tefsir ve hadis kitaplarında yer vererek kabul etmişlerdir.

Merhum Allame Eminî el-Gadir'de¹²⁹ bu konuda 29 Sünnî bilgininin adını sıralamıştır ve aşağıda da bunlardan bazıları zikredilmiştir:

1- Hafız Ebû Ubeyd-i Herevî (ö. 838/ Mekke)

Herevî, “*Garibu'l Kuran*” tefsirinde şöyle rivayet eder:

“İşte o zaman Allah'ın Elçisi söylenmesi gereken şeyleri söyledi ve bu sözler birçok bölgede yankı buldu. Cabir bin Nazr bin Haris bin Kelde Abdi Rey, o Hazret'in yanına geldi ve dedi:

- Ey Muhammed! Sen bizim Allah'tan başka bir ilah olmadığına ve senin O'nun elçisi olduğuna şahadet etmemizi istedin ve biz de bunu kabul ettik. Namaz kılmamızı, zekat vermemizi, oruç tutmamızı emrettin; onları da kabul ettik. Ama bununla da yetinmedin. Amcaoğlunun elini kaldırdın ve onun bizden daha üstün olduğunu belirterek “Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. dedin. Acaba bu sözler sana mı ait yoksa Allah'ın bir emri mi? Resûl-i Kibriya şöyle buyurdu:

- Allah'a ant olsun ki; O'ndan başka bir ilah yoktur ve bu sözler Allah tarafındandır. Bunun ardından Cabir¹³⁰ bineğine doğru yola koyuldu ve ilerlerken şöyle diyordu:

- Ey Allah'ım! Eğer Muhammed'in söyledikleri hak ise gökten başımıza taş yağdır veya bize elemli bir azap gönder! Daha

¹²⁷ Müddessir/56-56

¹²⁸ Me'âric/1-3

¹²⁹ el-Gadir, 1/460-471

¹³⁰ Bu soru soran zat hakkında ihtilaf vardır. İbn-i Abbas; “O, *Nazr bin Haris*’tir” demiş, bazıları da onun “*Haris bin Numan*” olduğunu söylemişlerdir.

- Ey Muhammed! Sen bizim Allah'tan başka bir ilah olmadığına ve senin O'nun elçisi olduğuna şahadet etmemizi istedin ve biz de bunu kabul ettik. Namaz kılmamızı, zekat vermemizi, oruç tutmamızı emrettin; onları da kabul ettik. Ama bununla da yetinmedin. Amcaoğlunun elini kaldırdın ve onun bizden daha üstün olduğunu belirterek "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. dedin. Acaba bu sözler sana mı ait yoksa Allah'ın bir emri mi? Resûl-i Kibriya şöyle buyurdu:

- Allah'a ant olsun ki; O'ndan başka bir ilah yoktur ve bu sözler Allah tarafından'dır.

henüz bineğine ulaşmamıştı ki; gökten düşen bir taş, başından girdi ve altından çıkarak onu helak etti. Bunun ardından şu ayet-i kerime nazil oldu:

"Bir soran, incek azabı sordu."¹³¹

2- Ebû Bekir Yahya Kurtubî (ö. 1171)

﴿وَإِنْ تَكْذِبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِّنْ قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾

"Eğer yalanlarsanız, sizden önceki ümmetler de yalanlamışlardı. Elçiye düşen, yalnız açıkça duyurmaktır."¹³²

Hadis Üzerine Bir İnceleme

Dost ve düşmanın bu hadisin nakledilişine dair aleyhte bir yorum yaptığı görülmemiştir. Elbette İbn Teymiyye¹³³ hariç.

Gadir-i Hum hadisi üzerine araştırma yapan bilginler onun kanal ve ravilerinin güvenilirliği karşısında saygıyla eğilmişlerdir. Ama İbn Teymiyye "*Minhacü's-Sünne*" adlı kitabında çeşitli yollarla bu hadisin yalnızca bir yalandan ibaret olduğunu ispatlamaya ve içinde barındırdığı kin ve hastalığı bu şekilde dışarı vurmaya çalışmıştır.

Aslında onun bu yöntemi tüm din bilginlerinin karşısında takındığı tavır ile aynıdır. Bu onun her konuda itirazda bulunarak farklı bir görüş ortaya koymasına alışa gelmiş bir adettir. Aşağıda onun eleştirilerine kısaca değinip, cevap vereceğiz:

Bir Şüphe:

Bir taraftan İcma¹³⁴ ile Gadir-i Hum olayının, Allah Resûlü'nün Veda Haccı dönüşünde vuku bulduğu söylenmekte ve bir taraftan da şöyle bir hadis ile karşı karşıya gelmekteyiz; Gadir-i Hum hadisi çeşitli belde

¹³¹ Me'âric/1

¹³² Ankebût/18

¹³³ Bilindiği üzere İbn-i Teymiyye, dinin gereksinimlerini inkara yeltenen, Müslümanlar arasında fitne çıkartıp, onları tekfir etmeye çalışan bir zattır. Bu yüzden, sapkın fikirlerinin ortaya çıktığı günden bugüne değin büyük Ehl-i Sünnet alimlerinin eleştirileri oklarına hedef olmuştur. Bu konunun aydınlığa kavuşması için Şevkani'nin "*Bedrû't-Tali*" adlı eserine bakmak yeterli olacaktır. Bedrû't-Tali, 260:2, sayı 515 "*Hanefti mezhebi büyüklerinden Muhammed Buhari, (ö.1437) onun bir bidatçı olduğunu açıklayıp onu tekfir etmiştir. Daha sonra kendi meclisinde halka şöyle hitap etti: Kim İbn-i Teymiyye'ye Şeyhü'l İslam derse, kafir olur.*"

¹³⁴ İcma: İslam hukukuna göre, İslam bilgin ve müçtehidlerinin, İslami hükümlerin bir meselesi konusunda aynı hükmü vermeleri, aynı hükümde birleşmeleridir.

ve şehirlere yayılınca, Haris adında birisi, Ebtah'da¹³⁵ Resûlullah'ın yanına geldi ve konu hakkında sorular sordu. Ebtah ise bilindiği üzere Mekke'dedir. Halbuki bu durum, olayın yani Haris'in Allah Resûlü'nün yanına gelme meselesinin Medine'de olmasını gerektirir; Öyleyse bu rivayeti uyduran kimse, Gadir-i Hum meselesinin tarihini araştırmadan yorumlayan cahilden başkası değildir.

Cevap:

İlk olarak; Halebî kendi siresinde,¹³⁶ Sibt İbnî'l-Cevzî kendi tezkiyesinde¹³⁷ ve Şeyh Muhammed Sadru'lalem de "*Mearicü'l U'la*" adlı eserinde yer verdikleri rivayette; Soru soranın mescide, Resûl-i Ekrem'in yanına geldiğini bildirmektedir. (Elbette bu rivayetin şüpheye cevap vermesi için bu mes-cidin Medine olması gerekmektedir.) Zaten Halebî de, özellikle Sail'in yani soru soran şahsın, Medine'de Resûlullah'ın yanına geldiğine vurgu yapmaktadır. Ama görüldüğü üzere tüm bunlar sanki İbn Teymiyye'nin gözünden kaçmış ve bunları görmeden alelacele bir karara vararak bu hadisin bir uydurma olduğu kanaatine varmıştır.

İkinci olarak; İbn Teymiyye'nin lügat ve gramer gerçeklerini görmezlikten gelmesi veya kendisiyle gerçekler arasına gözlerini kör edecek derece taassup perdeleri çekmesi; onu bu sapkınlığa düşürmüştür. Bu yüzden "*Ebtah*" kelimesini sadece Mekke'nin çevresinde aramıştır. Eğer hadis kitaplarına, lügat, atlas ve edebiyat eserlerine müracaat

etmiş olsaydı, o kitaplarda *Ebtah*'ın ne manaya geldiğini kolaylıkla anlardı.

Ebtah, Arapça'da "*kumlu, çakallı dere, suyun yayılarak aktığı geniş tabanlı vadi*" anlamında kullanılan bir isimdir. *Bathâ* da aynı mânaya gelmektedir. Ebtah'ın diğer adı olan Bathâ aynı zamanda Mekke'nin isimlerinden biridir. Yani kısaca her şehrin bir Bathâ'sı olabilir ve bu Mekke ile de sınırlı değildir anlamına gelmektedir.

Bir Diğer Şüphe:

İlim adamlarının ortak görüşü; Me'âric suresinin Mekki olduğu üzerinedir. Hal böyle olunca da Gadir-i Hum olayından on sene ya da daha fazla bir zaman önce nazil olmuştur.

Cevap:

Din alimlerinin hepsi, bu surenin genelini Mekki olduğu yönünde ortak bir görüşe varmışlardır. Ama bu onun içerisinde yer alan ayetlerin hepsinin Mekke'de nazil olduğu anlamını taşımamaktadır. Nitekim Kuran-ı Kerim'de Mekki olup da ayetlerinin bir kısmı Medeni olan birçok sure vardır.¹³⁸

Başka Bir Şüphe:

Bir diğer ortaya atılan mesele de; bu ayetin Allah'a ortak koşan Mekke müşrikleri hakkında indiği şeklindedir. Lakin Allah Resûlü'nün de Mekke'de ikamet etmesi onlara inmesi gereken azabın önünü almıştır. Çünkü Yüce Allah kitabında şöyle buyurmaktadır:

¹³⁵ Ebtah'ın Mekke ile Mina arasında bulunduğu kesin ise de mevkii ve bunun sınırları konusunda görüş ayrılığı vardır. Ezrakî'ye göre Ebtah, Mekke'den Mina'ya çıkılırken Hacûn'dan Hurmâniye'nin sınırına kadar olan sol taraftaki bölgedir. Burası günümüzde Ca'feriye adıyla bilinir.

¹³⁶ es-Siretu'l-Halebiyye, 274:3

¹³⁷ Tezkiretu Havvasu'l Umme, s.30

¹³⁸ Ankebut suresinin ilk on ayeti dışında, geri kalan tüm ayetleri Mekki'dir. Nitekim Taberî, Kurtubî ve Hatip Şirbinî bunu rivayet etmişlerdir. Tefsir-i Taberî c.20, s.86; Tefsir-i Kurtubî, c.13, s.323; es-Sirâcü'l-Münir, c.3, s.116

﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾

“Oysa sen onların içinde bulundukça Allah, onlara azab edecek değildi ve onlar istiğfar ederlerken (içlerinde istiğfar edenler var iken) de Allah, onlara azab edecek değildi.”¹³⁹

Cevap:

Ayette bahsi geçen azabın Mekke'deki müşriklere inmemesiyle, mezkur hikayede geçen o şahsa azabın nazil olmaması arasında herhangi bir bağlantı yoktur; zaten Allah Teala'nın eylem ve fiilleri hikmetlere göre değişiklik göstermektedir. Yüce Allah kendi ilmiyle bir müddet sonra, onlardan bir grup insanların iman edeceğini veya onların neslinden Müslümanların geleceğini biliyordu. Eğer onları bir azapla helak etseydi, Peygamberin gönderilmesindeki hedef ve hikmet oldukça yersiz olurdu.

Yüce Allah bu hikmeti, sarf ettiği sözler yüzünden dininden dönen bu şahıs hakkında görmediği için aynı Nuh Kavmi'nde olduğu gibi onu elim verici bir azapla ortadan kaldırmıştır.

Yüce Allah Kuran-ı Kerim'de Nuh Kavmi için şöyle buyurmaktadır:

﴿إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا﴾

“Çünkü sen onları bırakırsan, kullarını şaşırtırlar ve sadece ahlaksız, nan-kör (insanlar) doğururlar.”¹⁴⁰

Hz. Muhammed'in varlığı büyük bir rahmettir; bu rahmet elbette İslam ümmetinden azabı uzaklaştırmaktadır. Ama asıl ve kamil olan rahmet; İslam'ın nurlu yollarında yürümeye mani olan engelleri onunla ortadan kaldırılmasıdır. İşte bu yüzden hilafet konusunda Allah Resûlü'nün tüm ısrar ve çabalarına rağmen, ona karşı geldiği ve alaycı tavırlar takındığı için Yüce Allah, o habis ve pespaye adamın kökünü bu şekilde kazıdı. Nitekim Resûlullah yaptığı savaşlarda keskin kılıcıyla, İslam yolundaki engelleri bu şekilde ortadan kaldırıyordu. Zaten Allah Resûlü'nün azgınlığa bel bağlamış ve iman etmesinden ümidini kestiği kimseler aleyhine ettiği beddualar kabul olurdu ve bu da o örneklerden bir tanesiydi.

Sahih-i Müslim'in¹⁴¹ kendi senediyle İbn Mesud'tan naklettiği bir rivayet şu şekildedir:

“Artık Kureyşliler, Resûlullah'ın aleyhine toplanıp İslam'ı kabul etmeyeceklerine dair bir karara varınca ve onun önüne olmadık zorluklar çıkartınca, Allah'ın Elçisi şöyle buyurdu:

“Ey Allah'ım! Yusuf'un yedi kıtlık yılı gibi, yedi kıtlık yılı ile onlara karşı bana yardım et.”

Bunun ardından onlar öyle büyük bir kıtlığa düçar oldular ki; her ne varsa yok olup gitti. Artık çürümüş leş ve ölü yemek zorunda kalmışlardı. Aralarından birisi açlıktan gökle kendi arasında duman ve buhar görür oldu. Bunun ardından Allah şöyle buyurdu:

﴿فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ﴾

¹³⁹ Enfal/33

¹⁴⁰ Nuh/27

¹⁴¹ Sahih-i Müslim, 468:2, h.39

“Artık sen göğün açıkça izlenen bir duman getireceği günü gözle.”¹⁴²

Bu ayet mezkur hikayeye işaret etmektedir. Buhari de¹⁴³ bu hikayeyi rivayet etmiştir.

*el-İsabe*¹⁴⁴ adlı eserde Hafız Muhammed bin Hüseyin Ebû Bekir Beyhaki'den¹⁴⁵ Malik bin Dinar kanalıyla şunu nakletmektedir:

“Peygamber eşi Hind bin Hatice şöyle nakletmektedir:

Allah'ın Elçisi bir gün Hakem'in¹⁴⁶ yanından geçerken, Hakem alaycı bir şekilde Resûl-i Ekrem'i parmakla göstermeye başladı. Hz. Resûlullah onun bu halini görünce şöyle buyurdu:

“Allah'ım ona titremeli bir felç ver!”¹⁴⁷ Bunun akabinde Hakem yavaşça dizleri üzerine çöktü ve o halde bütün bedeni titremeye başladı.”

Diğer Bir Şüphe:

Eğer bu olay doğru olmuş olsaydı, mezkur ayet, Fil ayeti gibi meşhur ve bilinen bir ayet olurdu ve dolayısıyla onu nakleden raviler de çok olurdu. Hal böyle olunca başta Mûsnet ve Sihah sahipleri olmak üzere; tefsir, siyer ve diğer konularda kitap yazan ilim adamlarının onu nakletmediklerini veya sadece zayıf bir senet ile rivayet ettiklerini gördüğümüzde; böyle bir şeyin gerçek dışı ve yalan olduğu ortaya çıkmış oluyor.

Cevap:

Bu olayla Fil Ashabı'nın olayını mukayese etmek başlı başına bir safsatadır.

Çünkü, bu hadise kişisel bir olay iken toplumda ilgi uyandıracak büyük bir etkiye de sahip değildir. Üstelik bu hadisenin arkasında bazı gizli maksatlar da vardır. Nitekim görüldüğü üzere Gadir-i Hum gibi on binlerce şahidi olan bir meseleyi dahi unutturmaya çalışmışlardır.

Ama Ashab-ı Fil hadisesine baktığımızda, orada büyük bir Nebevi mucizeye şahit olmaktayız. O cereyanda büyük bir toplum, insanların gözleri önünde yok olup gitmiş ve bir diğer grup da seçkin bir millet olarak bu durumdan kurtulmuştur. Ayrıca kendileri için mukaddes saydıkları, her yıl tavaf etmek için bazılarının binlerce kilometre yol kat ederek geldiği ve Hacı olarak geri döndükleri, Allah'ın yeryüzündeki mazharlarından birisi olan o belde de amanda kalarak, yıkılmaktan kurtulmuştur.

Hal böyle olunca sanırsanız ki, böylesi büyük bir hadiseyi, o kişisel hadiseyle kıyaslamak gerçekten insafsızlık olacaktır. Şu bir gerçektir ki, ilk hadisede vuku bulan tahrik ve diğer unsurlar, sonraki hadisede yoktur. Peygamber mucizeleri içerisinde bu farkları açıkça müşahade etmek mümkündür. O mucizelerden bazıları kah tek kanaldan, haber-i vahitle nakledilmiştir, kah da onlardan bazıları tevatür ve güvenilirlik haddine ulaşmıştır. Yine o mucizelerden bazıları, senedine itina edilmeksizin Müslümanlar arasında sorgusuz sualîz kabul görmüştür. Bunun sebebi de, vuku bulan mucizelerin konum, içerik ve hedeflerinin farklı boyutlarda olmasıdır.

¹⁴² Duhan/10

¹⁴³ Sahih-i Buhari, 125:2, h.4416

¹⁴⁴ el-İsabe fi Temyizi's-Sahâbe, 346:1

¹⁴⁵ Delailü'l Nübüvve, 240/6

¹⁴⁶ Mervan'ın babası, Hakem bin Ebu'l As bin Ümeyye

¹⁴⁷ Günümüzde bu hastalığa müzmin, ilerleyici, tedavisiz iyileşmeyen bir hastalık olan Parkinson hastalığı denilmektedir.

Ama İbn Teymiyye'nin:

"Mussanifler bu hadisin adını zikretmemişlerdir." sözüne gelince, bunun yalnızca bir paradoksal durum ve saçmalık olduğunu rahatlıkla görebiliriz. Çünkü daha önceki bölümlerde tefsir, tarih ve lügat gibi diğer ilim adamlarının mezkur hadisi mükerrer naklettiklerini, isimleriyle beraber yazmıştık.

Ama tüm bunlar bir yana bizim için hala ve hala muallakta kalan şu konunun izahını henüz bulabilmiş değiliz; Nasıl olur da İbn Teymiyye bu hadis için:

"Bu, senedi tanınmayan ve bilinmeyen bir hadistir." diyebilmektedir? Halbuki bu hadis, ilim, tefsir ve hadis konularında sorun yaşamayan ve güvenilirlikleri kabul edilen Hüzeyfe bin Yeman¹⁴⁸ ve Süfyan bin Uyeyne gibi büyük sahabelere dayanmaktadır.¹⁴⁹

Görüldüğü üzere İbn Teymiyye hiç bir delil sunmaksızın hadisin senedinin zayıf saymış ve onun metni üzerinde münakaşa etmiştir. Çünkü bu hadisin hiçbir yönü, kendi çirkin planlarıyla uyum içerisinde değildir.

Diğer Başka Bir Şüphe:

Bu hadisten anlaşıldığına üzere "Haris" adı ile zikredilen şahıs İslam dininin temelleri olan imanın şartlarını kabul eden bir zattır. Öte yandan da Müslümanlar Allah Resûlü'nün hayatta olduğu Asr-ı Saadet'te her hangi bir azaba uğramamıştır.

Cevap:

Bu hadis onun Müslüman olduğunu kanıtladığı gibi, Peygamber'in sözlerinde şüpheye düşmesi ve onu reddetmesi de mürtet olduğunun bir kanıtıdır. Yani o ilahî azap,

onun Müslüman olduğu zamanda vuku bulmamış, bilakis daha önce de değinildiği gibi Resûl-i Kibriya'nın sözlerini duyduktan sonra, Hz. Nebi'nin Peygamberliğinden şüphe edip, inkarı üzerine küfre düştüğü için olmuştur.

Ayrıca, Müslümanlar arasında, Hz. Peygamber'e ihanet ederek azaba uğrayan kimseler de olmuştur. Bunun örneğine üçüncü şüphe için verilen cevapta değinmiştik.

Müslim,¹⁵⁰ kendi sahihinde Seleme bin Ekvâ'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Adamın biri, Peygamber'in yanında sol eliyle yemek yiyordu; Allah Resûlü ona:

- Sağ elinle yemeğini ye! diye buyurdular. O adam da (inat olsun diye):

- Sağ elimle yiyemiyorum. deyince, Resûlullah:

- (Öyleyse) Hiç bir zaman yapamayasın! diye ona beddua etti. O adam ondan sonra sağ elini ağzına doğru bir daha kaldıramadı."

Başka Bir Şüphe:

Haris bin Numan Sahabe arasında tanınmış birisi değildi. Ayrıca İbn Abdilber en-Nemeri, *el-İstiab fi Marifeti'l Ahab* adlı eserinde, aynı zamanda İbn Münde, Ebû Nu'aym-i İsfahanî ve Ebû Musa, Sahabeler hakkında yazdıkları kitaplarda onun adını zikretmemiştir.

Cevap:

Sahabeler hakkında kaleme alınan eserlerin illa da bütün Ashab'ın ismini içermesi ve yazması gerekmiyor; her yazar kendi

¹⁴⁸ Sahih-i Müslim, 411/5, h.24; et-Takrib, İbn-i Hacer, 82

¹⁴⁹ Tezkiretu'l Huffaz, 161:1, sayı 249

¹⁵⁰ Sahih-i Müslim, 259/4, h.107

çaba ve bilgisi doğrultusunda bu isimleri bir araya toplayabilmiştir. Onlardan sonra gelen muhakik ve araştırmacılar da, seleflerinin göremediği ve bulamadığı isimleri, bir çok eser ve kitap arasından bulup eklemişlerdir.¹⁵¹ Öyleyse, bir şahsın ismini, bu kitaplarda bulmadığı için hem onu ve hem de olayı inkar etmeye kalkışmak, in-safsızlıktan başka bir şey değildir.

Ayrıca, büyük bir ihtimalle, Sahabeler hakkında kitap yazan araştırmacılar, onun mürtet olmasından sonra onu sahabe listesi içerisinde zikretmemişlerdir.

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ﴾

“İnsanlardan öylesi var ki, Allah uğrunda ilimsiz, kılavuzsuz ve aydınlatıcı bir kitaba dayanmaksızın mücadele eder.”¹⁵²

İslam Dininde Gadir-i Hum Bayramı

Hiç şüphesiz Gadir-i Hum hadisini baki kılıp, adından her dönem söz ettirilmesini sağlayan mesele; o günün bir bayram günü olarak addedilmesi ve gecesine mahsus özel ibadetlerin İslam literatürüne eklenmesidir. Hayır işlerde bulunmak, yoksulların elinden tutmak, aile ve akrabayı ziyaret etmek ve güzel elbiseler giyinmek yine o günün amellerinden sayılmaktadır.

Dini toplumlar, o günde gerçekleştirilen bu eylemleri gördüklerinde bunun neden ve felsefesini ister istemez sormak durumunda kalıyorlar. Bu hadise eskiden bugüne dek

devam etmekte ve her yıl tekrarlanmasıyla; cereyan eden bu önemli hadisenin zinde kalması ve önemini yitirmeden hem nesilden nesile aktarılıyor hem de tekrar edilen rivayetler sayesinde kesintisiz olarak elimize ve gelecek kuşaklara ulaşmış oluyordu.

Bu bayram hakkında araştırmacıların yararına olacak iki konuya değinmek istiyoruz:

Birinci Konu: Bu bayram, her ne kadar Şii’ler tarafından özel bir alâka ile kutlansa da; diğer İslam fırkaları arasında da önem bir yer tutmaktadır.

Ebû Reyhan Birûnî “*Asaru’l Bakiye ani’l Kuruni’l Haliye*”¹⁵³ adlı kitabında Müslümanların o günü bayram olarak kutladıklarını yazmaktadır. İbn Talha-yi Şaffî de “*Metelibü’s-Suul*”¹⁵⁴ kitabında şöyle yazıyor:

“Emirü’l Mü’minin Ali bir şiirinde Gadir-i Hum gününe değinmiş ve o gün Müslümanların bayramı olarak kutlanmıştır; çünkü Resûl-i Ekrem, o gün hiç kimseye vermediği makamı ona vermiştir.” Ve şöyle demektedir:

“Allah Resûlü hakkında kullanılan “Mevla” kelimesinden anlaşılan bütün manalar, Hz. Nebi’nin başkalarına değil yalnızca Ali’ye mahsus kıldığı makamın ta kendisidir; bu ise gerçekten büyük bir derece, yüce bir makamdır. Bu sebepten dolayı o gün bayram kabul edilmiş ve Ali dostları arasında sevinç günü olmuştur.”¹⁵⁵

Tarih kitaplarında müşahade edildiği üzere, doğudan batıya bütün İslam coğrafyasının bu günün bayram ilan edilmesi hususunda ittifak ettiklerine dair bir çok

¹⁵¹ el-İsabe fi Temyizi’s-Sahâbe, 2-4:1

¹⁵² Lokman/20

¹⁵³ Asaru’l Bakiye ani’l Kuruni’l Haliye, s.334

¹⁵⁴ Metelibü’s-Suul, 53, s.16

¹⁵⁵ Metelibü’s-Suul, 56, s.16

kayıtlar vardır. Mısırlılar, Faslılar ve Iraklılar da geçmişte Gadir-i Hum'a çok önem vermiş; o günü namaz, dua ve benzeri ibadetlerle, aynı zamanda şiir ve diğer etkinliklerle ayakta tutmaya çalışmışlardır.

Öte yandan İbn Hallikân "Vefiyat"¹⁵⁶ adlı eserinin birçok yerinde Müslümanların ittifak içinde Gadir-i Hum'un bir bayram günü olarak kabulünü zikretmiştir.

Mesudi de Gadir-i Hum hadisini zikrettikten sonra şöyle der:

"Ali'nin evlatları ve onların taraftarları bu günü ulu bir gün olarak kabul etmektedirler."¹⁵⁷

Ayrıca Ebû İshak Salebî, "Simaru'l Kulub"¹⁵⁸ adlı kitapta Gadir ve diğer önemli dini geceleri saydıktan sonra şöyle der:

"Gadir gecesi Allah Resûlü'nün Gadir-i Hum'da deve semerleri üzerine çıkıp:

"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Ey Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol. Ona yardım edene yardım et ve onu terk edeni terk et." şeklinde bir hutbe okuduğu günün gecesi olduğu için Şiîler bu güne bir hayli önem verirler ve bu günün gecesini ibadete meşgul olarak geçirirler."

Ayrıca Şeyheyn yani I. ve II. Halife Ebû Bekir ve Ömer'in, bunun yanı sıra Peygamber hanımlarının ve bir kısım sahabenin Resûlullah'ın emriyle Emirü'l Mü'minin Ali'yi tebrik edip, kutlamaları da o günün bayram ve kıvanç dolu bir gün olduğunun delilleri arasında sayılabilir.

İkinci Konu: O günün bayram olarak kutlanması, Resûlullah'ın zamanında bugüne değin sürmüştür. Gadir-i Hum günü Veda Haccı ile başlamıştır. O günde, Hilafet gibi oldukça önem arz eden bir mesele açıklığa kavuşturulmuş ve Hz. Ali halife

¹⁵⁶ Vefiyatü'l-A'yan, İbn-i Hallikân, 1:60; 2:232

¹⁵⁷ Tenbihatü'l Eşrâf, s.221-222

¹⁵⁸ Simaru'l Kulub, s.636, sayı 1068

tain edilmiş ve onun dünyevi ve manevi makamları Resûl-i Kibriya tarafından dilendirilmiştir.

Bir çok insanın tanıklık ettiği o gün, sevinç ve kutlu bir gün olarak Müslümanlar arasında meşhur olmuştur. O gün İslam şeriatı ve onun nurani hükümleri tekrar beyan edilmiş ve artık hiçbir müphem ve belirsiz mesele kalmamıştır. Hal böyle olunca o günden daha önemli başka bir gün olabilir mi?

O günde sünnete dair tüm her şey açıklanmış, din kemale ermiş ve nimet tamamlanmıştır. Artık kimse için gizli saklı kalmasın diye bu mesele Kur'an-ı Kerim'de de açık, seçik beyan edilmiştir.

İşte bu yüzden Allah Resûlü, bu mesele nin gereği olarak; ümmetinden orada bulunanlara başta Şeyheyn, Kureyşliler, Ensar'ın büyükleri ve kendi hanımları olmak üzere emrederek; Hz. Ali'ye verilen bu velayet ve yöneticilik makamından ötürü onu kutlamalarını buyurmuştur.

Tehniyet Hadisi

(Hz. Ali'nin tebrik edilip, kutlaması)

İmam Muhammed bin Cerir-i Taberî "el Velaye" adlı kitabında, kendi senediyle Zeyd bin Erkam'dan bir rivayet nakletmektedir:

"Allah Resûlü şöyle buyurdu:

- Ey İnsanlar! Söyleyin; Bizler sana yüreğimizin derinliklerinden iman ettik, dillerimizle sana söz verdik, ellerimizi ellerinin üzerine koyup burada olup biteni hiçbir surette tahrif edip, değiştirmeden evlat ve akrabalarımıza ulaştıracağımıza

dair ant içeriz ve bunun için Allah'ın şahitliği yeterlidir.

Size ne diyorsam aynısını söyleyin! Ali'ye, Emiri'l Mü'minin diye hitap ederek şunları söyleyin:

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ ﴾

"Lütfedip bizi buraya getiren Allah'a hamdolsun, Allah bizi getirmeseydi, biz bu (nimetlerle dolu yolu) bulamazdık!"¹⁵⁹

Aynı şekilde Allah bütün sesleri işitip kalpte gizli kalan şeylerin hepsini çok iyi bilir:

﴿ فَمَنْ نَكَتْ فَإِنَّمَا يَنْكُثْ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمِئْتٌ بِهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾

"Kim ahdini bozarsa, kendi aleyhine bozmuş olur. Ve kim Allah'a verdiği sözü tutarsa Allah ona büyük bir mükafat verecektir."¹⁶⁰

Allah'ın rızasını kazanacak sözler söyleyin yoksa:

﴿ إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ ﴾

"Eğer nankörlüğe saparsanız şu bir gerçek ki, Allah size muhtaç olmayacak bir Ganî'dir."¹⁶¹

Zeyd bin Erkam diyor ki: Bu sıra halk hep bir ağızdan bağırarak şöyle dedi:

- Evet, işittik ve can ü gönülden Allah ve O'nun elçisinin emrine itaat ediyoruz! Daha

¹⁵⁹ A'raf/43

¹⁶⁰ Fetih/10

¹⁶¹ Zümer/7

sonra ilk olarak Ali'ye biat eden Ebû Bekir, Ömer, Osman, Talha, Zübeyir oldu. Ardından Muhacir, Ensar'ın geri kalanları ve daha sonra ise orada bulunan halkın hepsi bu biate iştirak etti.

Bu biatleşme Resûl-i Ekrem'in öğle ve ikinci namazlarını cem ederek kaldırdığı zamana değin devam etti ve daha sonra kaldığı yerden akşam ve yatsı namazı beraber kılınana kadar sürdü. Biatleşme ve kutlama merasimi tam üç gün boyunca devam etti."

Mirhand adıyla meşhur ünlü tarihçi Muhammed bin Havendşah 1474'te kaleme aldığı "*Ravzatü's-Safa*"¹⁶² adlı genel tarih kitabında Gadir-i Hum konusuna değindikten sonra şöyle yazıyor:

"Daha sonra Allah Resûlü kendisine mahsus çadırında oturdu ve Ali'yi de bir başka çadıra göndererek halkın orada onu tebrik ve biat etmesini emretti, kutlama merasimi bittikten sonra Hz. Nebi eşlerini de Ali'yi tebrik etmeleri için onun yanına gönderdi. Nitekim onlar da gidip onu kutladılar. Sahabeler arasında Hz. Ali'yi tebrik edenlerden birisi de Ömer İbn Hattab idi; o şöyle diyordu:

"Ne mutlu sana ey Ebû Talib'in oğlu! İşte sen benim ve bütün mümin olan erkek ve kadınların mevlası oldun."

Tehniye hadisi, bir çok Ehl-i Sünnet muhaddis, müfessir, tarihçi, rical alimi ve araştırmacı tarafından göz ardı etmeyip, önem arz ettiği için özellikle Şeyheyn yani Ebû Bekir ve Ömer'den bir çok rivayet nakletmişlerdir. Bir çoğu da bu hadisi sahih senet ve güvenilir olan ravilerden rivayet

ederek onu İbn Abbas, Ebû Hüreyre, Berâ bin Âzib ve Zeyd bin Erkam gibi sahabelere dayandırmışlardır.

Merhum Allame Eminî el-Gadir'de¹⁶³ Şeyheyn'in Ali'yi tebrik ettiğini nakleden 60 raviyi bir bir zikretmektedir. Aşağıda onlardan bazılarının isimlerine değinilmektedir:

- 1- Hanbeli Mezhebi İmamı, Ebû Abdullah Ahmed bin Hanbel-i Şeybani (ö. 855)
- 2- Hafız Ebû Cafer Muhammed İbn Cerir el-Taberî, (ö. 923)
- 3- Hüccetü'l İslam Ebû Hamid el-Gazzâlî (ö. 1111)
- 4- Ebû'l Feth Şehristani (ö. 1154)
- 5- Fahrüddin-i Razi (ö. 1210)
- 6- Celaleddin Süyuti (ö. 1505)

Sözün Başına Dönüş

Görüldüğü üzere, bu kutlama tamamen Allah Resûlü'nün emri ile gerçekleşmiş ve yine Hz. Ali'yi ilk tebrik eden de zat-ı şahaneleri olmuştur. Bu tebrikin hemen ardından iftiharla şöyle buyurmuştur:

"Bizi, tüm insanlara üstün kılan Allah'a hamdolsun!"

Öte yandan Yüce Allah, İkmal ayeti ile o gün dinini kemale erdirdi ve nimetlerini tamamladı.

Dönemin meşhur Ehl-i Kitap alimlerinden Tarık bin Şihab, bir gün Ömer İbn Hattab'ın tertiplendiği meclise katılmış ve bu konuyu açarak şöyle demişti: "Eğer bu ayet¹⁶⁴ bizim hakkımızda nazil olsaydı,

¹⁶² Ravzatü's-Safa fi Sireti'l-Enbiya ve'l-Mülük ve'l-Hülefa, ikinci cüz, 1:173

¹⁶³ el-Gadir, 1/510-527

¹⁶⁴ أَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ Maide/3

biz bu günü bayram olarak ilan ederdik.”¹⁶⁵ Orada bulunanların hiç birisi onun bu sözlerini reddetmedi ve Ömer İbn Hattab da bunu destekledi.

Bunların hepsi o günün gerçekten özel bir önem taşıdığının göstergesidir. O gün, Allah Resûlü’nü, hidayet önderlerini ve onların yolunda giden tüm müminleri sevindirmiştir.

O günü bayram olarak kabul etmemizin nedeni de zaten bundan başka bir şey değildir; Resûl-i Ekrem de bu konuya de-falarca değinmiştir.

Hicri Kameri III. yüzyılın önemli alimlerinden birisi olan Furat bin İbrahim el-Kufi, babasından o da kendi babasının kanalından İmam Cafer-i Sadık’a dayandırdığı hadiste Resûlullahın şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

“Gadir-i Hum günü, ümmetin en büyük bayramlarındandır; bu öyle bir gündür ki; Yüce Allah, benden sonra ümmetin hidayet ve liderliği için kardeşim Ali İbn Ebû Talib’i tayin etmemi emretmiştir; Yüce Allah o günde dini kemale erdirmiş, nimetlerini tamamlamış ve onlar için İslam dinini seçerek buna razı olmuştur.”¹⁶⁶

Konuyla alakalı olarak Ebû Said-i Haruşî en-Nişaburi “Şerefu’l Mustafa” adlı eserinde, Ebû Said-i Hudri’nin kanalıyla şöyle bir hadis rivayet etmektedir:

“Allah Resûlü Gadir-i Hum gününde şöyle buyurdular:

“Beni kutlayın! Beni kutlayın! Çünkü Yüce Allah beni Peygamberlik ve Ehl-i

Beyti’ni de imamet makamıyla diğer kimselerden üstün kıldı.”

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

“Andolsun Allah’ın Elçisinde sizin için Allah’a ve ahiret gününe kavuşmaya inanan ve Allah’ı çok anan kimseler için, (uyulacak) en güzel bir örnek vardır.”¹⁶⁷

Peygamberimizden sonra Emirü’l Mü’minin Ali de o günü bayram olarak kabul etmiştir. Rivayet edildiği üzere kendi hilafeti döneminde Gadir-i Hum günü, bir Cuma günü ile denk gelmiştir ve Hz. Ali, o gün minbere çıkarak uzun uzadıya daha önce emsali görülmemiş bir hutbe okumuştur. O hutbenin bir bölümü şu şekildedir:

“Ey Müminler Topluluğu! Yüce Allah bugün sizler için iki büyük bayramı bir araya getirmiştir ve onlardan biri olmaksızın bir diğeri asla ayakta duramaz.

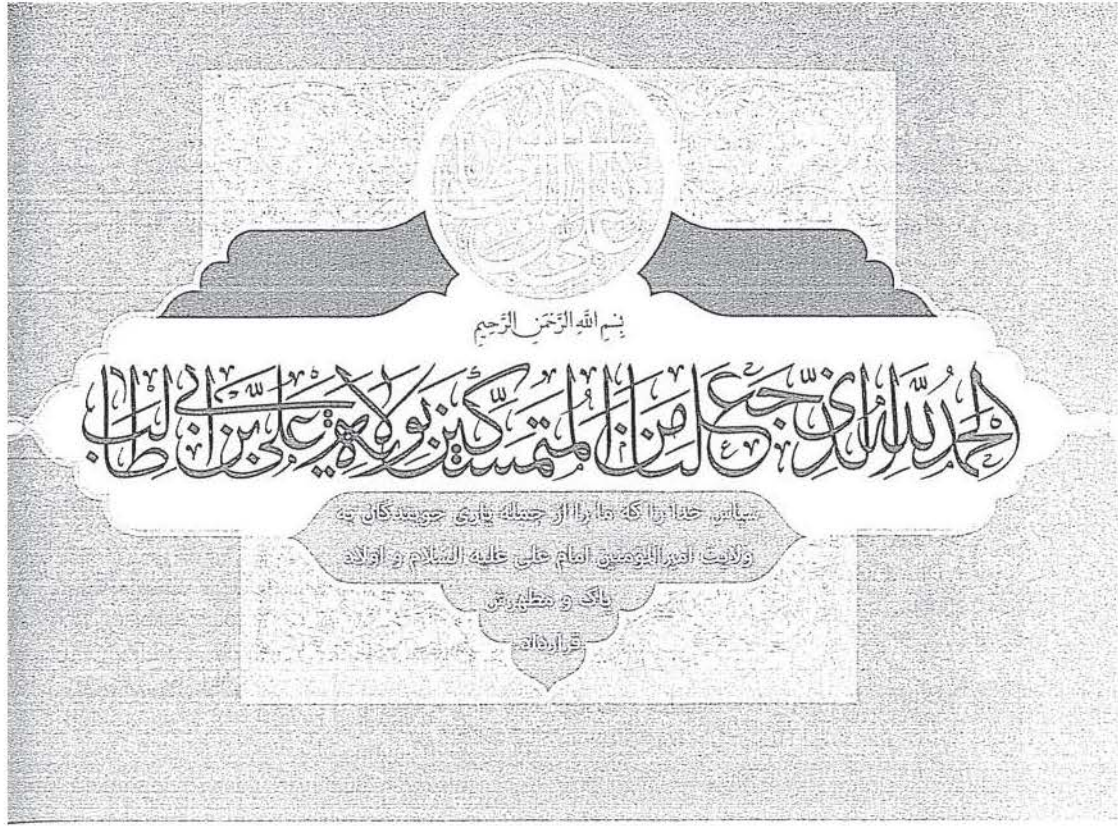
Gaflet uykusundan uyanın! Ecel gelip de kapınızı çalmadan hayırlı amele koşun. Bâtını rahmet ve zahiri azap olan o surlar çekilmeden, Rabbinizden olan mağfiret ve bağışlanmaya ulaşmak için birbirinizle yarışın. Zaman gelecek sesleneceksiniz; fakat sesiniz duyulmayacaktır. Feryat ü figan edeceksiniz; fakat feryadınız kale alınmayacaktır. Yardım dileyip de karşılık bulamadığınız o gün gelmeden süratle Allah’ın itaatine koşun.

Ey Müminler Topluluğu! Allah’ın rahmet ve mağfireti üzerinize olsun. Buradan

¹⁶⁵ Hadis İmamlarının beşi de bu hadisi kendi eserlerinde zikretmişlerdir. Sahih-i Müslim, 517/5, h.3 vb.

¹⁶⁶ Biharu’l Envar, 109/37, Beşşaretü’l Mustafa babı/49

¹⁶⁷ Ahzab/21

ayrılıp gittiğinizde ailelerinizin kalkınması (ve eğitimi) ile uğraşın, kardeşlerinize ihsan ve yardımda bulunun, Allah'ın size bağışladığı nimetten dolayı O'na çokça şükredin. Birleşin ki; Allah sizin dayanıklılığınızı gidersin, birbirinize iyilikte bulunun ki; Allah sizin birbirinize olan ülfet ve mahabbetini daha da çoğaltsın. Allah'ın nimetlerini birbirinize hediye verin. Çünkü Yüce Allah size bu günü, ondan öncesi ve sonrasındaki bayramlarda verdiği sevabın katlarca fazlasını vererek sizi kutlamıştır. Bugün ihsan ve yardımda bulunmak malı çoğaltır, ömrü uzatır. Bugün birbirinize karşı şefkatli olmak Allah'ın rahmet ve şefkatine nail olmak demektir. Kardeşlerinize ve aile efradınıza zahmet çekerek kazandığınız mallarınızdan ve gücünüz

yettiği şeylerden ihsanda bulunun, birbirinizle karşılaştığınızda güler yüzlü ve sevinçli olun..."¹⁶⁸

Aynı şekilde diğer Ehl-i Beyt İmam-ları da, Gadir-i Hum gününü bayram olarak kutlayıp Allah Resûlü'nün izini takip etmişlerdir. İmamlar bugünün bir bayram olduğuna vurgu yaparak; bütün Müslüman-lardan bugünü bayram olarak kutlamalarını istemişler; Gadir-i Hum gününün faziletlerini izah edip, güzel işler ve iyi ameller yapanları sonucunda ulaşacakları sevapları açıklamışlardır.

Furat bin İbrahim el-Kufi kendi tefsirinde,¹⁶⁹ Maide suresinde senetlerle İmam Cafer-i Sadık'tan şu rivayeti nakletmektedir:

¹⁶⁸ Merhum Şeyh Tusi bu hutbenin senedini "Misbahü'l Muteheccid" adlı eserin 697. sayfası olarak belirtmiştir.

¹⁶⁹ Tefsir-i Furat el-Kufi, s.117, h.123

“Ben İmam Cafer-i Sadık’a şöyle sordum:

- Canım size feda olsun! Söyleyin bana Müslümanların Ramazan, Kurban, Cuma ve Arife gününden daha faziletli bir bayramı var mıdır? Hazret cevaben şöyle buyurdular:

- Elbette bunlardan daha faziletlisi, daha üstünü ve Allah katında daha şerefli olanı; Yüce Allah’ın Elçisine; “Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam’ı/Allah’a teslim olmayı seçtim.”¹⁷⁰ ayetini indirerek dinini kemale erdirdiği gündür.”

Merhum Kuleyni, *Usul-u Kafi*’de¹⁷¹ Ali bin İbrahim’den o da babasından, Kasım bin Yahya’dan o da Hasan bin Raşid’den o da İmam Cafer-i Sadık’tan şu rivayet nakledilmiştir:

“İmam’a şöyle dedim:

- Canım size feda olsun! Acaba Müslümanların Ramazan ve Kurban bayramından

başka bir bayramları var mıdır? İmam Cafer-i Sadık:

- Evet, Ey Hasan! Onlardan daha büyük ve daha şerefli olanı vardır.

- Bana o bayram hangisidir söyler misiniz? diye sordum. İmam da:

- Emirü’l Mü’minin Ali’nin halka İmam olarak tayin edildiği gün. diye buyurdular.

- Canım feda olsun size, söyleyin bana; bizler o günde neler yapmalıyız? İmam buyurdu:

- Ey Hasan! O gün oruçlu ol. Muhammed’e ve onun Ehl-i Beyti’ne çokça salavat getir. Onlara zulüm edenlerden beri olduğunu dile getir. (Unutma ki) Bütün peygamberler, halka kendi vasilerini tayin ettikleri günü bayram olarak geçirmelerini emretmişlerdir. Bunun ardından şöyle sordum:

- Peki o gün oruç tutanın mükafatı nedir? İmam Cafer-i Sadık şöyle buyurdu:

- O gün oruç tutan kimseye altmış ay oruç tutma sevabı verilir.”

¹⁷⁰ Maide/3

¹⁷¹ el-Kafi, 203:1, 148/4, h.1